

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (ISJ)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2567

VOL 1, NO.2 FEBRUARY 2024

ISSN : XXXX-XXXX (ONLINE)

shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081 745 4336

วารสารสถาบันพอดี
Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2567

Vol. 1 No. 2 February 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333
อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะ
สาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์กิริติ บุญเชื้อ

รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา สุขสมจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรังกูร

พลเอก ดร.สมคิด ทับทิม

ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงศ์

ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

ดร.ลัดดา ไทยปรีชา

ดร.อารียา ภูระหงษ์

ดร.พลอยทราย โอฮาม่า

ดร.กาญจนา โพธิ์วิชยานนท์

ดร.สมเกียรติ มาลาการณ์

ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ

รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริยญา ฐูปกระจำง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิทยานุวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนดิลล ญ ภูเก็ต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท

พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์

ดร.สิริกร อมฤตวาริน

ดร.ศาสวัต มูลฐาน

ดร.รวิข ตาแก้ว

ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม

ดร.วรารณ พงศ์ธรพิสุทธิ

ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีเวท วรณโกวิท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ตรี บุญเจือ	สำนักงาน กสทช.
ดร.ยุทธภณัฐ พินิจ	คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง	โรงพยาบาลพญาไท สาขาศรีราชา
พันเอกหญิง ดร.สุภารัตน์ น้อยแรม	ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความ มั่นคงภายในราชอาณาจักร
ดร.ประเสริฐ สุขศาสน์กวิน	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
พันตำรวจโทหญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป

นางเพ็ญพักต์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำฉบับที่ 2 ปีที่ 1

พระศรีสังฆญาณมุนี (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม (ผศ.ดร.)	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมแสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.มนูญ สอนโพนงาม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.พูนศักดิ์ กมล	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.สมเจต หลวงกัน	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วรรณ พ่วงพร้อม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ดร.ศุภตานนท์ ขอบประดิษฐ์	คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข
ดร.ศุภิสรา บัวงาม	นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
ดร.สุทธินิย์ ทองจันทร์	นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการและบทความวิจัยในวารสารสถาบันพอติ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2567 มีบทความวิชาการและบทความวิจัยที่ส่งมาอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว เนื่องจากผู้เขียนบทความหลายท่านขอจองพื้นที่ลงวารสารเพื่อเผยแพร่ผลงานตลอดปี พ.ศ. 2567 ตั้งแต่ยังไม่เปิดระบบวารสารออนไลน์ นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์หลากหลายมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักวิชาการอิสระ ยินดีเป็นทั้งที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาของตนเป็นอย่างดี

บทความในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทรรศน์ คุณภาพชีวิตที่ดีของทหาร การประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน โดยบทความแต่ละเรื่องนั้นวางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern) บทความเหล่านี้ ได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพ ตลอดทั้งกองบรรณาธิการให้ความสำคัญกับบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารเป็นหลัก กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองตามระบบต่อไป ทั้งนี้บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย ดร.พจนา มาโนช บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมุ่งศึกษาศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากนั้นสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีชื่อว่า รูปแบบภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บทความวิจัยเรื่อง “พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย ดร.ชิสา กันยาวิริยะ และ ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากนั้นได้สังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เกิดเป็นรูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

บทความวิชาการเรื่อง “พรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารธุรกิจ” โดย ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ และ ดร.ชิสา กันยาวิริยะ บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งตีความการบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทรรศน์ ประกอบด้วย กระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ กระบวนทรรศน์ยุคโบราณ กระบวนทรรศน์ยุคกลาง

กระบวนการทรรศน์นยุค และกระบวนการทรรศน์หลังนยุค และได้สังเคราะห์จนเกิดรูปแบบการบริหารงานที่ชื่อว่า “รูปแบบการบริหารธุรกิจแบบกระบวนการทรรศน์หลังนยุค”

บทความวิชาการเรื่อง “คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนการทรรศน์ 5” โดย ปราโมทย์ หม่อมศิลา บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนการทรรศน์ 5 คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารในแต่ละกระบวนการทรรศน์นั้นมีความเชื่อ ความคิดที่แตกต่างกันไปตาม ปณมบทที่ทหารในแต่ละกระบวนการทรรศน์ยึดถือ จึงควรรู้จักใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน โดยมีคุณภาพชีวิตคือการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมดูแลซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งพลังปัญญาของ มนุษย์ ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 : ระเบิดจากข้างใน” โดย ดร.ชัย โรจน์ นพเฉลิมโรจน์ บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาและนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 คือ ระเบิดจากข้างใน โดยเริ่มจากการศึกษาคำอธิบายจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อ ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จากนั้นศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่ เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงเสนอเทคนิคการประยุกต์ใช้ในลักษณะแนวทางขับเคลื่อนหลักการทรงงาน “ระเบิด จากข้างใน” ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ใช้แรงบัลดาลใจเป็นตัวนำ 2) ใช้การศึกษาอย่างเป็น ระบบเป็นตัวตาม 3) มีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1 ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Leadership According to Moderate Postmodern Philosophy พจนนา มาโนช	1
2 พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Buddhist Ethics for Quality of Life Development according to Moderate Postmodern Philosophy ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ	9
3 การบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทรรศน์ Business Management : 5 Paradigms สิริินทร์ กันยาวิริยะ และ ชิสา กันยาวิริยะ	17
4 คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนทรรศน์ 5 The Good Quality of Life for Soldiers According to The Five Paradigms ปราโมท หม่อมศิลา	32
5 การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 : ระเบิดจากข้างใน Application of Work Principles 2 of King Rama IX : Inside-out blasting ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์	46
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	61
หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	63

ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Leadership According to Moderate Postmodern Philosophy

พจนา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: pojana3010@gmail.com

Received: February 14, 2024; Revised: February 23, 2024; Accepted: February 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำ 2) เพื่อศึกษาหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 3) เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติหรือศักยภาพที่สามารถสร้างให้คนทั้งหลายเข้ามาทำงานร่วมกัน นำพากันไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจ 2) หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นกระแสนิยมที่เน้นการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาวิธีแก้ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม 3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง พบว่า เป็นภาวะผู้นำที่เน้นคุณสมบัติทางด้านปัญญาเพื่อให้มองเห็นองค์รวมของการพัฒนาทั้งในส่วนของการพัฒนาดิน พัฒนาคคน และพัฒนางาน โดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สร้างประโยชน์สุขให้แก่หมู่ชนทั้งหลายด้วยความเป็นธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, ผู้นำ

Abstract

This research is a qualitative study that analyzes documents with the following objectives: 1) To study leadership concepts. 2) To study the moderate postmodern philosophy. 3) To analyzing leadership according to moderate postmodern philosophy. The research findings indicate that: 1) Leadership is the qualities or potentials that can bring people together to work collaboratively, leading them toward noble goals. 2) The

philosophy after the post-modern era emphasizes the use of reason in problem-solving through creativity, adaptation, cooperation, and seeking wisdom for personal and collective development. 3) Analyzing leadership according to moderate postmodern philosophy findings reveal that an emphasis on intellectual attributes to perceive the holistic development in personal growth, human development, and job advancement, with the goal of enhancing human life quality and environmental sustainability, creating benefits for communities with justice.

Keywords : Leadership, Moderate Postmodern Philosophy, Leader

บทนำ

ปัจจัยหรือสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ในฐานะหัวหน้า สามารถควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย นโยบาย แผนงานหรือความต้องการของหน่วยงาน ก็คือความสามารถในการเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ หากมองในเชิงกระบวนการทฤษฎีทางปรัชญา ผู้นำแต่ละคนย่อมมีกระบวนการที่ต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจปรัชญาทั้ง 5 กระบวนการทฤษฎี

กระบวนการทฤษฎีทางปรัชญาเริ่มขึ้นตั้งแต่มนุษย์ใช้สัญชาตญาณปัญญา แบ่งออกเป็น 5 กระบวนการทฤษฎี ได้แก่ กระบวนการทฤษฎียุคดึกดำบรรพ์ กระบวนการทฤษฎียุคโบราณ กระบวนการทฤษฎียุคกลาง กระบวนการทฤษฎียุคใหม่ และกระบวนการทฤษฎีหลังยุคใหม่ ซึ่งแต่ละกระบวนการทฤษฎีนั้นต่างมุ่งประโยชน์สุขเป็นเป้าหมายทางจริยศาสตร์ที่ต่างกัน จักรพงษ์ ทิพสุณิน (2566) ได้ตีความแนวคิดความสุขตามปรัชญากระบวนการทฤษฎี 5 ไว้ดังนี้

กระบวนการทฤษฎีที่ 1 ยุคดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm) ได้ให้ความสำคัญในการแสวงหาความสุขโดยการถือเอาในสิ่งลึกลับเอาใจและทำตามความเชื่อโดยการอ่อนน้อมบงบงสรรง เพื่อจะให้ท่านประทานพรให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา จึงพบได้ว่า ความสุขในยุคนี้จะมีขึ้นมาก็ได้ก็เพราะการอาศัยเบื่องบนในการประทานให้เท่านั้น

กระบวนการทฤษฎีที่ 2 ยุคโบราณ (Ancient Paradigm) ได้ให้ความสำคัญว่าทุกสิ่งทุกอย่างนั้นมีกฎเกณฑ์ตายตัวอย่างแน่นอน เช่น ความดี ความชั่ว ย่อมมีกฎเกณฑ์ และการแสวงหาความสุขในยุคนี้ถ้าเป็นกลุ่มศาสนาก็จะมีแนวคิดที่ว่า ความสุขที่แท้จริงคือในโลกหน้าหรือชาติหน้าเท่านั้น หรือบางกลุ่มให้ความสำคัญเรื่องกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในโลก เมื่อทำตามก็ย่อมได้รับผลคือความสุขนั่นเอง

กระบวนการทฤษฎีที่ 3 ยุคกลาง (Medieval Paradigm) กลุ่มนี้อาจจะพัฒนาความเชื่อมาจากยุคโบราณ คือ เชื่อว่าในโลกใบนี้ มีกฎเกณฑ์ แต่กฎเกณฑ์นั้นยังไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง เพราะความสุขที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโลก ยังไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง ความสุขที่แท้จริงควรปฏิบัติตามหลักธรรมในทางศาสนาเท่านั้น

กระบวนทรรศน์ที่ 4 ยุคนวนยุค (Modern Paradigm) กลุ่มนี้มีการพัฒนาและต่อยอดความเชื่อจากยุคอื่น ๆ ซึ่งได้พัฒนามาจนทำให้เทคโนโลยีต่าง ๆ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จึงใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ในการพัฒนาความสุข และหวังว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้เอง จะทำให้มนุษย์พบความสุขตามที่ต้องการ และกลุ่มนี้ก็พร้อมที่จะทุ่มเททั้งกายและใจพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ขึ้น เพื่อที่จะให้ได้รับผลสูงสุด คือความสุขที่แท้จริงและถาวรนั่นเอง

กระบวนทรรศน์ที่ 5 ยุคหลังนวนยุค (Postmodern Paradigm) กลุ่มนี้ได้มองเห็นแล้วว่าวิทยาศาสตร์ไม่ได้ให้ความสุขที่แท้จริงแก่เราให้เพียงความสะดวกสบายเท่านั้น เหมือนกับนักปรัชญาอย่างอิมมานูเอล คานท์ ได้กล่าวว่า มิให้หลงใหลในวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์มิได้ให้ความจริงอะไรแก่เรา ให้เพียงแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น นั้นแสดงว่ายังไม่ใช่ว่าความสุขที่แท้จริง หลังนวนยุคนิยมให้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิตและให้คุณค่าของชีวิตมนุษย์เท่าเทียมกัน เน้นสร้างความสุขและสันติภาพแก่โลกเป็นสำคัญ

ผู้นำที่มีกระบวนทรรศน์ทางความคิดที่ต่างกัน ย่อมมุ่งประโยชน์สุขต่อตนเองและ/หรือผู้อื่นที่ต่างกัน คุณสมบัติและศักยภาพในการนำ หรือที่เรียกว่า ภาวะผู้นำนั้นก็แสดงออกไปตามวิถีทางเพื่อเป้าหมายของประโยชน์สุขตามปรัชญากระบวนทรรศน์นั้น ๆ ผู้วิจัยมีความสนใจวิเคราะห์ต่อประเด็นที่ว่าภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวนยุคสายกลางนั้นเป็นอย่างไร เพราะเชื่อว่า ผลการวิเคราะห์ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดคุณสมบัติที่ดีของผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวนยุคสายกลางที่คิดถึงคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม เพราะเป้าหมายของการมีภาวะผู้นำที่สมบูรณ์นั้นเป็นไปเพื่อความดีงาม สร้างประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำ
2. เพื่อศึกษาหลักปรัชญาหลังนวนยุคสายกลาง
3. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวนยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำ ในเรื่องของความหมายและลักษณะภาวะผู้นำ จากนั้นศึกษาปรัชญาหลังนวนยุคสายกลาง ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนหลักการ ส่วนของวิธีการ และส่วนของเป้าหมาย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวนยุคสายกลาง
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติหรือศักยภาพที่สามารถสร้างให้คนทั้งหลายเข้ามาทำงานร่วมกัน นำพากันไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงาม
2. หลักปรัชญาหลัคนวฤคสายกลาง เป็นกระแสดคิดที่เน้นการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา มีสติปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม
3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลัคนวฤคสายกลาง พบว่า เป็นภาวะผู้นำที่เน้นคุณสมบัติทางด้านปัญญาเพื่อให้มองเห็นองค์รวมของการพัฒนาทั้งในส่วนของการพัฒนาตน พัฒนาคณ และพัฒนางาน โดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สร้างประโยชน์สุขให้แก่หมู่ชนทั้งหลายด้วยความเป็นธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติหรือศักยภาพที่สามารถสร้างให้คนทั้งหลายเข้ามาทำงานร่วมกัน นำพากันไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้นำจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรักความเข้าใจ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความจริงใจ ความอ่อนใจ เกิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการร่วมมือกันด้วยความเต็มใจเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีสา กันยาวิริยะ เมธา หริมเทพาธิป และกิริติ บุญเจือ (2563) อธิบายว่า ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ เช่น สติ ปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม และสอดคล้องกับแนวคิดของ พลอยชมพู ทับเอม มณีสุข จัยเอี่ยม และธนาภา โรจนตระกูล (2565) อธิบายว่า ผู้นำต้องสามารถโน้มน้าวและสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีและการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรโดยใช้สมรรถนะและภาวะผู้นำในการบริหารงาน การบริหารคน และการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมายช่วยนำพาองค์กรไปยังทิศทางที่ต้องการและได้ผลลัพธ์ตามที่กำหนดนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการซึ่งการจะพัฒนาภาวะผู้นำให้ผู้นำสามารถแสดงบทบาทเหล่านี้ได้อย่างสมศักดิ์ศรีควรต้องมีกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และมีตัวชี้วัดความสำเร็จชัดเจนและเป็นรูปธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่า การจะมีผู้นำดี ๆ ที่มีประสิทธิภาพและช่วยชี้นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนคงต้องอาศัยการบ่มเพาะและพัฒนาภาวะผู้นำมาแล้วเป็นอย่างดีเพราะคงไม่มีใครเกิดมาพร้อมเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยไม่ผ่านการพัฒนาภาวะผู้นำใด ๆ มาก่อนเลย แต่การจะก้าวถึงจุดที่เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพพร้อมรับบทบาทผู้นำอย่างมั่นใจนั้น การเริ่มต้นที่ต้นน้ำมีความสำคัญมากโดยเฉพาะการประเมินระดับภาวะผู้นำที่เป็นจริงที่จะนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำที่ตรงจุดและตอบใจองค์กรมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลัย สาแก้ว (2566) ได้วิเคราะห์คำว่า ผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นคำที่มี

ความสัมพันธ์กันเมื่อมี ผู้นำ ก็ต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ ผู้นำ จึงต้องเป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์และ ศิลป์ที่สร้างความโดดเด่น ทำให้เป็นที่ยอมรับ ไว้วางใจ และเชื่อใจว่าสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วีระพงศ์ เกียรติไพบรุษ (2560) กล่าวว่า ผู้นำหรือผู้บริหารองค์การจะต้องมีภาวะผู้นำ คือ มีวิธีการโน้มน้าว ชักชวนให้ผู้อื่นร่วมปฏิบัติงานด้วย เพื่อที่จะนำพาองค์การไปสู่ จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นกระแสดิถีที่เน้นการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา มีสติปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญากระบวนทรรศน์ล่าสุดที่เน้นความไม่ยึดมั่นถือมั่น ย้อนอ่านทั้ง 4 กระบวนทรรศน์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้นี้เพื่อประเมินเอาสิ่งที่เป็นคุณภาพมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2564) อธิบายว่า ปรัชญากระบวนทรรศน์เป็นความเชื่อพื้นฐานในจิตใจของมนุษย์ทุกคนแตกต่างกันตามเพศวัยสิ่งแวดล้อม การศึกษาอบรมและการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคลกระบวนทรรศน์ไม่ใช่สมรรถนะตัดสินใจเพราะสมรรถนะตัดสินใจคือเจตจำนงแต่เป็นสมรรถนะเข้าใจและเชิญชวนให้เจตจำนงตัดสินใจแบ่งออกเป็น 5 กระบวนทรรศน์ ได้แก่ 1) กระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์มองทุกอย่างว่ามาจากน้ำพระทัยของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน 2) กระบวนทรรศน์ยุคโบราณมองทุกอย่างว่าโลกมีกฎเกณฑ์มนุษย์จะได้ความสุขในโลกนี้ก็ด้วยรู้และทำตามกฎธรรมชาติอย่างเคร่งครัด 3) กระบวนทรรศน์ยุคกลางมองทุกอย่างว่าเป็นทางไปสู่โลกหน้าต้องอดทนและหมั่นกระทำความดีหลีกเลี่ยงความชั่วเพราะจะมีความสุขในโลกหน้าที่รออยู่ 4) กระบวนทรรศน์นวยุคมองทุกอย่างว่าเป็นระบบเครือข่ายตามเกณฑ์วิทยาศาสตร์เมื่อมีปัญหาที่ต้องเอาชนะปัญหาด้วยวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีความสุขได้ในโลกนี้ไม่ต้องรอโลกหน้าและ 5) กระบวนทรรศน์หลังนวยุคไม่ยึดมั่นถือมั่นให้กฎหรือเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งและไม่ละทิ้งความรู้ใดเลยเน้นการมองทุกอย่างด้วยวิจารณ์ญาณมีการวิเคราะห์ประเมินค่าและประยุกต์ใช้สิ่งต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565) อธิบายว่า ปรัชญาหลังนวยุค คือ กระแสปรัชญาล่าสุดของมนุษยชาติ เป็นปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) ตั้งแต่กระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์จนถึงกระบวนทรรศน์ปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการมองอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ว่า วิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง พบว่า เป็นภาวะผู้นำที่เน้นคุณบัติทางด้านปัญญาเพื่อให้มองเห็นองค์รวมของการพัฒนาทั้งในส่วนของการพัฒนาตน พัฒนาคณะ และพัฒนางาน โดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สร้างประโยชน์สุขให้แก่หมู่ชนทั้งหลายด้วยความเป็นธรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางให้ความสำคัญกับสัญชาตญาณปัญญาอัน

เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างผู้นำทางวิชาการที่ควบคู่กับคุณธรรม รวมถึงให้ความสำคัญต่อการนำปัญหาไปสร้างสรรค์ขับเคลื่อนสังคมและสิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเกิดประโยชน์สุขร่วมกันให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อวยชัย ราชชัยกุล (2566) สรุปว่า สำหรับกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืน โดยบุคคลหรือบุคลากรขององค์กรแล้ว แม้จะมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการคิด มีความรู้ มีกลยุทธ์และเป้าหมายที่ มีความสำคัญแล้วแต่สิ่งที่สำคัญมากกว่านั้นคือ “คุณธรรม” ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้ เกิดความโปร่งใส มีเมตตาต่อเพื่อนร่วมงาน รู้จักการบริหารองค์กรอย่างมีมโนธรรม โดยเป็นผู้ที่ใช้หัวใจมากกว่าความคิด เพราะการทำงานที่ใช้หัวใจคือ บุคคลที่มีภาวะผู้นำ “น่าเคารพ” เพราะ รู้จักการเข้าใจเพื่อนร่วมงาน ไม่เอาเปรียบผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้การร่วมมือมากกว่าการ “แข่งขัน” เพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย ซึ่งบุคคลที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจะต้องมีการบริหารจัดการในรูปแบบ ทั้ง 4 ประการ คือ 1) มีการบริหารจัดการองค์กรด้วยความซื่อสัตย์ 2) มีการจัดการกลยุทธ์อย่าง สร้างสรรค์ 3) มีวิสัยทัศน์และการวางแผนที่สัมพันธ 4) มีเป้าหมายที่สอดคล้องกันอย่างสมบูรณ์ โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ออกมาเป็นทั้ง 4 ประการนี้เพื่อเป็นกระบวนการให้นำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืนต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุพงศ์ อุณชาติ และ เอกราช โษษิตพิมาณเวช (2566) กล่าวว่า บทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ความเป็นเลิศทางวิชาการ 2) การปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 3) ช่วยเหลือในทางสร้างสรรค์ 4) ผู้นำทางปัญญา 5) เป็นศูนย์กลางปรับปรุงการเรียนการสอน และ 6) เป็นผู้นำในการตระหนักและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางช่วยให้เกิดการนำศักยภาพหรือคุณสมบัติของผู้นำ ได้แก่ การสร้างสรรค์ ปรับตัวร่วมมือ และแสวงหา ไปใช้เพื่อเป้าหมายแห่งการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ส่วนรวม นำพาผู้คนเข้ามาประสานใจกันด้วยความรักความเข้าใจ มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อคุณภาพชีวิต มีการยอมรับความหลากหลาย ผู้นำสามารถประสมให้เกิดจุดร่วมในความหลากหลายนั้น ส่วนจุดต่างที่เกิดขึ้นก็สามารถสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นร่วมกันว่า จุดต่างนั้นเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่ายที่ควรร่วมกันบริหารและพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมไปตามลำดับ นอกจากนี้ ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางยังมีคุณสมบัติในการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและพัฒนาตนอยู่เสมอ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมพร้อมปรับปรุงและพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน และแสวงหาโดยธรรมร่วมกันในสิ่งที่ขาดหายมาเติมเต็มเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคน ซึ่งสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

รูปแบบภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีคุณสมบัติของคุณภาพชีวิตจากภายใน แสดงออกด้วยความสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ซึ่งคุณสมบัตินี้ช่วยให้เกิดการสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง ประสานความเข้าใจแก่ผู้ที่เข้าร่วมมือร่วมกันเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการนำรูปแบบภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปสร้างตัวชี้วัดหรือเกณฑ์การประเมิน และสร้างหลักสูตรเพื่อตักตักยภาพของผู้นำประเภทต่าง ๆ มาร่วมกันพัฒนามาบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เป็นพื้นที่ให้ผู้ผู้นำได้ร่วมสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ร่วมกัน ซึ่งสามารถจัดขึ้นได้ในศูนย์หรือสถาบันต่าง ๆ ของสถานศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริการองค์กรเพื่อให้เกิดความสุข เกิดประโยชน์ เกิดคุณภาพชีวิตร่วมกันในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอดตามหัวข้อดังนี้

1. บูรณาการรูปแบบภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำอย่างมีส่วนร่วมด้วยหลักพุทธธรรม
3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

- จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน. (2566). ความสุขในพุทธปรัชญากับปรัชญากระบวนการธรรม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(3) : 1184-1193.
- เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์, สิริกร อมฤตวาริน, กิรติ บุญเจือ, เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2564). อุเบกขากับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 2051-63.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 15(2) : 111-117.
- ชิสา กันยาริยะ, เมธา หริมเทพาธิป และกิรติ บุญเจือ. (2563). ภาวะผู้นำตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3) : 57-64.
- พลอยชมพู ทับเอม, มณีนุช จัยเอี่ยม และ ธนัสภา โรจนตระกูล. (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวทางการปฏิบัติที่ดีในองค์กร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(12) : 319-304.
- ภาณุพงศ์ อุณาตติ และ เอกราช โสมิตพิมาณเวช. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1) : 743-753.
- มาลัย สาแก้ว. (2566). ภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้นำสตรี ในการพัฒนาท้องถิ่นไทย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 6(2) : A115-A126.
- วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ. (2560). การประยุกต์ใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนาในการสร้างภาวะผู้นำของนักบริหาร. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- อวยชัย ราชชัยกุล. (2566). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม: กระบวนการขับเคลื่อนองค์กรไป สู่เป้าหมายอย่างยั่งยืน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 6(2) : A136-A148.

พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Buddhist Ethics for Quality of Life Development according to Moderate Postmodern Philosophy

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Ganyaviriya¹ and Sirin Ganyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chicsar@gmail.com

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: February 14, 2024; Revised: February 25, 2024; Accepted: February 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า 1. พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 2. คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นคุณภาพชีวิตที่เน้นประโยชน์สุขในปัจจุบัน ส่งเสริมความสร้างสรรค์หรือการมีเจตนาเป็นกุศลกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด 3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการสร้างสรรค์และปรับตัวเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานคือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีเมตตาธรรม อยู่ร่วมกันอย่างสันติ พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการปรับตัว ปรับพื้นฐานทางจิตใจและสติปัญญา เพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการร่วมมือเพื่อสร้างนิเวศภาวนาร่วมกัน และด้านการแสวงหาโมกขธรรมภายในตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, คุณภาพชีวิต, พัฒนา

Abstract

This research is a qualitative study conducted through document analysis with the following objectives: 1) To study Buddhist ethics. 2) To study the quality of life development according to moderate postmodern philosophy. 3) To analyze Buddhist Ethics for Quality of Life Development. The research findings are as follows: 1. Buddhist ethics consist of three levels : Basic Buddhist ethics, which include the Sila - Dhamma, Intermediate Buddhist ethics, which involve the practice of Ten Paramitas, Advanced Buddhist ethics, which entail the cultivation of the Eightfold Noble Path. 2. The quality of life according to moderate postmodern philosophy emphasizes present happiness and promotes creativity or altruism to benefit collective well-being. It aims for personal and societal development to the fullest extent. 3. Analysis of Buddhist ethics for life quality development reveals: Basic Buddhist ethics promote a life quality aligned with the principles of postmodern middle way philosophy, focusing on creativity and adaptation to foster fundamental human values such as compassion, tolerance, and peaceful coexistence. Intermediate Buddhist ethics encourage a life quality in line with the principles of postmodern middle way philosophy through mental and intellectual adaptation to prevent wrongdoing in three aspects: physical, verbal, and mental. Advanced Buddhist ethics advocate for a life quality consistent with the principles of postmodern middle way philosophy by fostering cooperation to create a harmonious environment collectively and seeking inner spiritual enlightenment to alleviate suffering permanently.

Keywords : Buddhist Ethics, Moderate Postmodern Philosophy, Quality of Life, Development

บทนำ

ความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคม (Wellness and Happiness) เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากตัวตนในสังคมโดยที่คนส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่ง ความคิดในแนวนี้ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม (พระครูสิทธิประภัสสรคุณ ปภสฺสโร (ดงมีศรี), สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นธุ์นอก, 2566) ซึ่งการที่สังคมจะเป็นเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องมีพื้นฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง

จริยศาสตร์ (Ethics) คือ ศาสตร์ว่าด้วยความประพฤติ (conduct) ส่วนจริยธรรม (Ethic) เป็นเนื้อหาในวิชาจริยศาสตร์ เมื่อกล่าวถึง ความประพฤติหรือหลักจริยธรรมของพุทธศาสนา บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์ (2565) ได้อธิบายไว้ว่า “จริยธรรมของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “สพพ ปาปสฺส อกรณ ” คือ การงดเว้น

การกระทำที่เป็นอกุศลนี้ เป็นจริยธรรมสากลสำหรับทุกสังคม นอกจากพุทธศาสนาจะเน้นจริยธรรมสากลที่เรียกว่า “งดเว้นจากการกระทำบาปทั้งปวง” แล้ว พุทธปรัชญายังมีหลักการที่สอนให้มนุษย์ “ทำความดี” คือ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าต่อผู้อื่น ที่เรียกว่า “กุศลลุลุสุมปทา” การละชั่ว เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ จะเป็นการกระทำที่ธรรมตามาก หากไม่มี “เมตตา” หรือ “รักสัตว์” การรักสัตว์ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะจะไม่เบียดเบียนสัตว์ ดังนั้น “ละชั่ว ทำดี” จึงเป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์แบบ และละชั่ว แล้วทำดีนี้เองเป็นจริยธรรมสังคม (Social ethics) ที่ทุกสังคมควรมี” เมื่อวิเคราะห์คำอธิบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นดังกล่าวนี้นำเสนอมุมมองด้านความประพฤติเชิงพุทธที่มีความเป็นสากล ครอบคลุมในส่วนของ การละชั่วและการทำดี ซึ่งจัดอยู่ในจริยธรรมขั้นต้นและขั้นกลางของหลักพุทธจริยศาสตร์ ดังคำอธิบายของ พระครูกิตติโพธิสาร กิตติปัญญา และคณะ (2565) กล่าวว่า “พุทธจริยศาสตร์แบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ 1) พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เรียกว่า มนุษยธรรม คือระเบียบที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมของมนุษย์ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และธรรมที่คู่กันก็คือ เบญจธรรม 5 ทั้งเบญจศีลและเบญจธรรม ที่เรียกว่าเป็นจริยศาสตร์ขั้นมูลฐานนั้น เพราะเป็นข้อปฏิบัติขั้นต้น เป็นพื้นฐานรับรองคุณธรรมขั้นสูงขึ้นไป 2) พุทธจริยศาสตร์ขั้นกลางนั้นเป็นการปฏิบัติทางจิตใจด้วย การกระทำตามกุศลบททั้ง 10 ประการ ผู้รักที่จะทำดีจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง เป็นการสร้างความดีให้แก่ตนเอง เพื่อความสุขสงบของชีวิตและเพื่อจริยศาสตร์ขั้นสูงขึ้นไปอีก 3) พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงประกอบด้วยธรรมที่ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจาก ความทุกข์ เป็นปรมัตถธรรม หรือทำระดับที่จะทำให้ผู้เป็นอริยบุคคลเป็นโลกุตรธรรมตามมรรคมงคล 8” จากคำอธิบายดังกล่าวจะเห็นว่านอกจากการละชั่ว ทำดี ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้นและขั้นกลางแล้ว ยังมีจริยศาสตร์ขั้นสูงที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการดับทุกข์ ส่งเสริมให้เกิดความสุข ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิต คุณภาพจิตใจ คุณภาพของสติปัญญา ล้วนเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ในด้านของพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา ดังคำกล่าวของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565) ที่กล่าวไว้ว่า “ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ สร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) ตั้งแต่กระบวนการคิดพิจารณาถึงกระบวนการปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการมองอย่างเป็นองค์รวมไม่แยกส่วน”

เมื่อเห็นจุดร่วมกันระหว่างพุทธจริยศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักสากล กับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเป็นกระแสปรัชญาล่าสุดของมนุษยศาสตร์ ประเด็นที่น่าสนใจต่อการนำมาศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ จึงได้แก่พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในวิชาจริยศาสตร์และพุทธจริยศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ ศึกษาแนวคิดคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง ได้แก่ มรรคมิองค์ 8
2. คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นคุณภาพชีวิตที่เน้นประโยชน์สุขในปัจจุบัน ส่งเสริมความสร้างสรรค์หรือการมีเจตนาเป็นกุศลกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด การพัฒนาคุณภาพชีวิตในที่นี้ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามพลัง 4 ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา
3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการสร้างสรรค์และปรับตัวเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานคือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีเมตตาธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการปรับตัว ปรับพื้นฐานทางจิตใจและสติปัญญา เพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการร่วมมือเพื่อสร้างนิเวศน์ภาวนาร่วมกัน และด้านการแสวงหาโมกซ์ธรรมภายในตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายได้ว่า พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักธรรมในพุทธศาสนาได้วางหลักความประพฤติตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปถึงชั้นกลางและชั้นสูงตามลำดับ เพื่อให้เหมาะแก่ศาสนาว่ามีแต่ละบุคคลมีความยิ่งหย่อนไม่เท่ากัน ความรู้ความเข้าใจในการแยกแยะหลักศีลธรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติแตกต่างกันตามระดับภูมิธรรมของแต่ละบุคคล แต่ก็มีเป้าหมายร่วมกันคือการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาอภัยมณี ภัทราภิสัทธา (กมลสาร), พระมหาสาธิต สุภระเมธี และพระใบฎีกา นรินทร์ สีสเตโช (2565) กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งนักปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ได้ทรงวางไว้เป็นมาตรฐานของความประพฤติมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้นท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่ดีเท่าที่มนุษย์จะประพฤติและปฏิบัติให้ได้

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นกระแสดิถีที่เน้นการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา มีสติปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นคุณภาพชีวิตที่เน้นประโยชน์สุขในปัจจุบัน ส่งเสริมความสร้างสรรค์หรือการมีเจตนาเป็นกุศลกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญาแห่งความไม่ยึดมั่นถือมั่น ใจกว้างต่อการยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่ออกจากกรอบคิดเดิม ๆ ที่ครอบงำทัศนคติของมนุษย์อย่างสุดโต่ง จึงให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ในระดับปัจเจกชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชัย สุขวุ่น (2558) กล่าวว่า ความจริงแล้ว กระบวนทรรศน์หลังนวยุคเน้นความเป็นอัตวิสัยเป็นอย่างมาก เพราะทุกคนต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามเกมภาษาของตนเอง ที่เคยถูกครอบงำจากกระบวนทรรศน์นวยุค (เชื่อในกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์) มายาวนาน เวลานี้เป็นโอกาสดีที่จะได้ทำการรื้อถอน ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และจะไม่ก่อหรือสถาปนาสิ่งใดให้เป็นป้อมปราการขึ้นอีก ถ้ากระบวนทรรศน์นี้ไม่มีคนอยู่ในทุกกระบวนทรรศน์ ไม่มีความรู้สึกแห่งความเป็นตัวตนอยู่ในทุกกระบวนทรรศน์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง การบอกว่าไม่มีตัวตนของใครเลย เท่ากับว่าไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรอีก และถ้าทุกอย่างมีภาวะเท่ากัน คือเป็นได้แต่เป็นเพียงสิ่งที่เป็นไปตามกฎแล้ว โลกนี้จะไม่เป็นกลไกแบบเดียวกับเครื่องจักรหรือ ที่มีแต่จังหวะของความเป็นอย่างซ้ำ ๆ อีก

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธจริยศาสตร์สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดคุณภาพชีวิตและจิตใจได้ทุกมิติ ทั้งยังเหมาะต่อการนำมาพัฒนาให้เกิดภาวะผู้นำในตนที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ได้

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหากษัตริย์พันธุ์ สุธาสินีภาณ และคณะ (2566) กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์สามารถดูแลได้ครบทุกมิติของชีวิตในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านกาย จิตใจ สังคมและปัญญา และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภมา จิตต์เที่ยง และ ธวัชชัย ผลสะอาด (2566) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจึงจะต้องมีมโนธรรม คือ ฝึกรู้คิดในสิ่งที่ถูกต้อง ฝึกรู้เหตุผลในการตัดสินใจ เลือกการกระทำ และฝึกรู้ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ผู้นำที่ดีย่อมนำพาผู้ตามให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล มีความรัก ความเมตตา ความร่วมมือของผู้ตามจึงจะนำพาผู้ตามไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ด้วย การใช้ปัญญาพิจารณาตามหลักธรรมการครองตน การครองคน การครองงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้ โดยการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ตามแนวคิดของนักวิชาการมาผสมผสานกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เกิดเป็นรูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

รูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม
พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมพลังสร้างสรรค์และปรับตัวที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานคือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีเมตตาธรรม อยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) พุทธจริยศาสตร์ขั้นกลาง ส่งเสริมพลังปรับตัวที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบันธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนตามกฎอนิจจัง ปรับพื้นฐานทางจิตใจและสติปัญญา เพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ 3) พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ส่งเสริมพลังร่วมมือและแสวงหา คือ ร่วมมือเพื่อสร้างนิเวศภาวนาร่วมกันเพื่อให้ได้สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบ เกิดปัญญา มีสุขภาวะที่ดีแบบองค์รวม และแสวงหาโมกซ์ธรรมภายในตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการผลการวิจัยครั้งนี้ไปออกแบบการเรียนการสอนในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญา จริยศาสตร์ โดยอาจประยุกต์เป็นรูปแบบกิจกรรม สร้างเครื่องมือและตัวชี้วัดเพื่อวัดผลทั้งก่อนและหลังเรียนเพื่อการทดสอบประสิทธิภาพ โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยร่วมกัน ก็จะเกิดพลังแห่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันตามหลักพุทธจริยศาสตร์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอดตามหัวข้อดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่
2. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์ตะวันตกยุคโบราณ
3. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์ขงจื้อ

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 15(2) : 111-117.
- บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์. (2565). นางหาบ: พุทธจริยศาสตร์จิตอาสา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 17(61) : 1-6.
- พระครูกิตติโพธิสาร กิตติปัญโญ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในประเพณีบุญช่าฮะของตำบลป่าหวายนั่ง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 9(1) : 167-160.
- พระครูสิริประภัสสรคุณ ปภสฺสโร (ดงมีศรี), สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นธุ์นอก. (2566). การปลูกฝังจิตอาสาและจิตสำนึกในองค์กรทางคุณธรรมจริยธรรมในสังคม. *Journal of Modern Learning Development*, 8(7) : 383-396.
- พระมหาณัฐพันธ์ สุทสสนวิภาณ และคณะ. (2566). พุทธจริยศาสตร์กับการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(5) : 608-619.
- พระมหาอภัยสันต์ ภัทราภิสิทธิ์(กมลสาร), พระมหาสากล สุภรเมธี และพระใบฎีกานรินทร์ สีลเตโช. (2565). การศึกษาวิเคราะห์วิพากษ์กรรมของเปรตตามหลักพุทธจริยศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร*, 11(2) : 713-723.
- พิชัย สุขวุ่น. (2558). กระบวนทรรศน์หลังนวยุคในปรัชญาศิลปะของท่านพุทธทาสภิกขุ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. *วารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(3) : 33-61.
- ศุภมา จิตต์เที่ยง และ ธวัชชัย ผลสะอาด. (2566). แนวทางการนำหลักพุทธจริยธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้นำทางการเมือง. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(6) : 227-237.

การบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทัศน์ Business Management : 5 Paradigms

สิรินทร์ กันยาวิริยะ¹ และ ชิสา กันยาวิริยะ²

Sirin Ganyaviriya¹ and Chisa Ganyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนาวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail: ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chicsar@gmail.com

Received: February 15, 2024; Revised: February 27, 2024; Accepted: February 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งตีความการบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทัศน์ ประกอบด้วย กระบวนทัศน์ยุคดึกดำบรรพ์ กระบวนทัศน์ยุคโบราณ กระบวนทัศน์ยุคกลาง กระบวนทัศน์ยุค และ กระบวนทัศน์หลังยุค พบว่า 1) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทัศน์ยุคดึกดำบรรพ์ เป็นการทำธุรกิจที่เน้นการเอาตัวรอดเฉพาะตน สำหรับผู้ที่มีครอบครัวก็จะคิดธุรกิจเพียงเพื่อให้ครอบครัวตนเองอยู่รอดเท่านั้น 2) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทัศน์ยุคโบราณ เป็นการทำธุรกิจที่เน้นความอยู่รอดขององค์กร โดยเน้นให้องค์กรมีกฎระเบียบที่ตายตัวและชัดเจน เกณฑ์ตัดสินความจริง เกณฑ์วัดและประเมินผลพฤติกรรมหรือความประพฤติต่าง ๆ การทำธุรกิจในยุคโบราณจำเป็นต้องมีสัจจะ มีความจริงใจในการทำธุรกิจ 3) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทัศน์ยุคกลาง เป็นการทำธุรกิจเพื่อความคงอยู่ของพระศาสนา เป็นธุรกิจศาสนา แม้แต่ธนาคารก็จะเป็นธนาคารเชิงศาสนา ผลกำไรทั้งหมดหรือเกือบจะทั้งหมดจะถูกนำไปส่งเสริม สนับสนุนงานของศาสนาให้เกิดการต่อยอด ให้เกิดการเผยแผ่ศาสนาให้กว้างขึ้น 4) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทัศน์ยุค ไม่ได้คำนึงถึงคุณงามความดีหรือคุณธรรมอะไรที่จะเป็นเสียบุญไปสู่โลกหน้า เพราะไม่เชื่อว่าโลกหน้ามีอยู่จริง เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วางมาตรการป้องกันคุ้มกันทางธุรกิจด้วยคติพจน์ “มั่นหวังตั้งสงบ จงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ” วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคให้รอบคอบ ไม่ประมาท มีเงินแล้วก็ต้องมีพรรคมีพวก มีเครือข่ายเสริมอำนาจ เกียรติยศ และใช้สิ่งเหล่านี้เสริมความมั่นคงให้แก่ตนและพวกพ้อง 5) กระบวนทัศน์หลังยุค เน้นธุรกิจบนสัจจะตามปัญญา คือ การสร้างสรรค์ ปรับตัวร่วมมือ และแสวงหา ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ เกิดการแบ่งปัน เน้นการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเน้นการเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคแบบมีส่วนร่วม เพื่อคุณภาพชีวิตของทุกคน

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์, การบริหารธุรกิจ, ธุรกิจ

Abstract

This academic article aims to explore the management of businesses through 5 paradigms, which include the primitive paradigm, the ancient paradigm, the medieval paradigm, the modern paradigm, and the postmodern paradigm. Found that : Management of businesses through the Primitive Paradigm involves a focus on survival, primarily for self-preservation. For those with families, the business is seen as a means to ensure the survival of their own family only. Management of businesses through the Ancient Paradigm emphasizes the survival of the organization, with a focus on establishing clear and rigid rules within the organization. Decisions are made based on harsh realities, and behaviors or actions are measured and evaluated. Doing business in this era necessitates honesty and sincerity. Management of businesses through the Medieval Paradigm involves conducting business for the perpetuation of religion, essentially making it a religious enterprise. Even banks are seen as religious institutions, with all or nearly all profits being used to promote and support religious activities, broaden the reach of religion, and foster its development. Management of businesses through the modern paradigm does not consider beauty, goodness, or morality that could lead to blessings in the afterlife, as it doesn't believe in the existence of an afterlife that can be scientifically proven. Measures are taken to outmaneuver competitors using the principle of "Prepare for war in times of peace," thoroughly analyzing strengths, weaknesses, opportunities, and threats without reservation. Wealth is used to establish connections, strengthen power, attain prestige, and use these to ensure one's own and one's allies' stability. Management of businesses through the postmodern paradigm emphasizes businesses based on intellectual spirituality, such as creativity, adaptivity, collaboration, and reusability. This leads to entrepreneurial innovation, sharing, friendly relations with the environment, and addressing consumers' participatory needs to improve the quality of life for everyone.

Keywords : Four Sublime States of Mind, Business Management, Business

บทนำ

ผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการบริหารงาน และเป็นผู้ที่ดี มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำและมีความรู้ในเรื่องของการบริหารการจัดการ ในการดำเนินธุรกิจจริงต้องมีการดำเนินธุรกิจร่วมกับคนหลากหลายระดับตามวงจรของธุรกิจ ในตอนเริ่มต้นของธุรกิจผู้ประกอบการต้องลงมือทำงานอย่างหนักทุกอย่างด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุความสำเร็จโดยต้องมีการเอาใจใส่ ผู้ร่วมงาน คอยดูแลอย่างใกล้ชิด

เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการทำงานสร้างการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ผู้ประกอบการ จะเป็นผู้กำกับดูแลอย่างใกล้ชิดและมีความเป็นกันเอง เมื่อธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี จนถึงเวลาที่ธุรกิจ เติบโตขึ้นการบริหารงานก็เปลี่ยนแปลงไป ลูกน้องมีการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมั่นได้มากขึ้น ผู้ประกอบการ สามารถเชื่อใจลูกน้อง มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบให้ลูกน้องอย่างชัดเจน เมื่อสามารถพึ่งพา ลูกน้องได้ผู้ประกอบการจะใช้เวลาสำหรับการคิดค้น พัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการวางแผนลงทุนเพื่อขยาย ธุรกิจให้เติบโต และ ปรับโครงสร้างการบริหารภายในธุรกิจจนสามารถทำให้ธุรกิจของตนเองนั้นประสบความสำเร็จได้ (พนมพร เถลิมวรรณ, 2559) โดยปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจดำเนินไป ด้วยดีนั้นก็คือ หลักการบริหารบนพื้นฐานกระบวนทัศน์ที่เหมาะสม

จักรพงษ์ ทิพสุเนิน รวิช ตาแก้ว และกิริติ บุญเจือ (2566) อธิบายว่า กระบวนทัศน์ทางปรัชญา แบ่งออกเป็น 5 กระบวนทัศน์ ได้แก่ กระบวนทัศน์ยุคดึกดำบรรพ์ กระบวนทัศน์ยุคโบราณ กระบวนทัศน์ยุคกลาง กระบวนทัศน์นวยุค และกระบวนทัศน์หลังนวยุค

ยุคดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm) คือ กระบวนทัศน์ที่ 1 นั้น ได้ให้ความสำคัญในการสร้างความสุขโดยถือเอาสิ่งลึกลับเป็นสำคัญ การเอาใจและทำตามความเชื่อโดยการอ่อนน้อมบวงสรวง เพื่อให้ท่านประทานพรให้ และเราจะสมหวังในสิ่งที่ปรารถนา จึงพบได้ว่า ความสุขในยุคนี้จะมีขึ้นมาได้ ก็เพราะการอาศัยเบื้องบนในการประทานให้เท่านั้นยุคโบราณ (Ancient Paradigm) คือ กระบวนทัศน์ที่ 2 นั้น ได้ให้ความสำคัญว่าทุกสิ่งทุกอย่างนั้นมีกฎเกณฑ์ตายตัวอย่างแน่นอน เช่น ความดี ความชั่ว ย่อมมีกฎเกณฑ์ และการสร้างความสุขในยุคนี้ ถ้าเป็นกลุ่มศาสนาก็จะมีแนวคิดที่ว่า ความสุขที่แท้จริงคือในโลกหน้าหรือชาติหน้าเท่านั้น ไม่อาจพบได้ในโลกนี้ ซึ่งบางกลุ่มอาจให้ความสำคัญเรื่องกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในโลก เป็นสำคัญ เมื่อทำตามกฎก็ย่อมได้รับผลคือความสุขนั่นเอง ยุคกลาง (Medieval Paradigm) คือ กระบวนทัศน์ที่ 3 โดยกระบวนทัศน์ในกลุ่มนี้ อาจจะพัฒนาความเชื่อมาจากยุคโบราณ คือ เชื่อว่าในโลกใบนี้ มีกฎเกณฑ์ แต่กฎเกณฑ์นั้นยังไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง เพราะความสุขที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโลก ยังไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง ความสุขที่แท้จริงต้องสร้างขึ้น โดยการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางศาสนาเท่านั้น แม้ว่าในโลกไม่พบความสุขที่แท้จริง แต่ในโลกหน้าจะบพความสุขที่แท้จริงอย่างแน่นอน ยุคคนยุค (Modern Paradigm) คือ กระบวนทัศน์ที่ 4 ซึ่งกลุ่มนี้ ได้เน้นในการพัฒนาจากกระบวนทัศน์อดีต จนทำให้เทคโนโลยีต่าง ๆ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ในการสร้างความสุข และหวังว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้เอง จะทำให้มนุษย์มีความสุขตามที่ต้องการ และเชื่อว่าเป็นความสุขที่แท้จริงและถาวร นั้นต้องสามารถอธิบายได้ตามวิธีการคิดของวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นความสุขตามหลักคิดแบบจิตวิทยา ยุคหลังนวยุค (Postmodern Paradigm) ซึ่งเป็น กระบวนทัศน์ที่ 5 โดยแนวคิดในกระบวนทัศน์นี้ มองว่าวิทยาศาสตร์สร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมานั้น ไม่สามารถทำให้เกิดความสุขที่แท้จริงแก่มวลมนุษย์โลก ให้เพียงแต่ความสะดวกสบายเท่านั้น เหมือนกับที่ อิมมานูเอล คานท์ ได้กล่าวว่า ไม่ควรหลงใหลในวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์ไม่ได้ให้ความจริงอะไรแก่เรา ให้เพียงแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น

ผู้เขียนเห็นว่า หากมีการนำกระบวนการศรัทธาวิเคราะห์ตีความในเรื่องธุรกิจก็จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ เพื่อประเมินค่าสิ่งที่เป็นคุณและโทษ แล้วเลือกสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์จากทุกทางมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต แล้วนำมาประเมินค่า เพื่อบูรณาการเชื่อมโยง

การบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทัศน์

ผู้เขียนได้เรียบเรียงและตีความเพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทัศน์ไว้ดังนี้

1. กระบวนทัศน์ 5

กระบวนทัศน์ คือ ความเชื่อส่วนลึกพื้นฐานที่อยู่ในใจคน ใจคนแบ่งออกเป็น 2 ห้อง คือ ห้องของอารมณ์ กับ ห้องของความรู้สึก เมื่อต้องการเรียนรู้ใจคนจึงสามารถศึกษาความเชื่อพื้นฐานทางอภิปรัชญาและเกณฑ์ค่าประกันความจริงในทางญาณปรัชญาได้ ดังนี้

กระบวนทัศน์ที่ 1 : กระบวนทัศน์ยุคดึกดำบรรพ์

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ เชื่อว่า โลก จักรวาล และธรรมชาติไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวที่แน่นอน ดังนั้นหากใครหาทางสื่อน้ำพระทัยจากเบื้องบนที่ควบคุมปรากฏการณ์ของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้ ชีวิตจะสามารถอยู่รอดปลอดภัยและได้เปรียบคนอื่น ครอบครัวอื่น

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ อำนาจลึกลับจากเบื้องบน

กระบวนทัศน์ที่ 2 : กระบวนทัศน์ยุคโบราณ

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ เชื่อว่า โลก จักรวาล และธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน ดังนั้นผู้ใดรู้กฎเกณฑ์ดีทีสุดจะสามารถแสวงหาความสุขในโลกนี้ได้มากที่สุด

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ เจ้าสำนัก เจ้าลัทธิ หรือนักปราชญ์ ที่มีความรอบรู้ในกฎเกณฑ์ของโลก จักรวาล และธรรมชาติ

กระบวนทัศน์ที่ 3 : กระบวนทัศน์ยุคกลาง

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ เชื่อว่า โลกหน้ามีอยู่จริง ความสุขในโลกหน้ามีอยู่จริง นอกจากนี้ความสุขในโลกหน้ายังมีความยั่งยืนกว่าความสุขในโลกนี้ ความสุขในโลกนี้เป็นเพียงความสุขชั่วคราวเท่านั้น

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ คำสอนในศาสนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกหน้าและความสุขในโลกหน้า หรือความสุขที่พ้นจากโลกนี้

กระบวนทัศน์ที่ 4 : กระบวนทัศน์ยุคใหม่หรือนายุค

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ ความเชื่อพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1) เชื่อว่า ความเป็นจริง ได้แก่ โลก จักรวาล และธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัว

2) เชื่อว่า ปัญญามนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงที่ตรงกับความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

3) เชื่อว่า ภาษาอุดมการณ์ (ภาษาวิชาการ) ของมนุษย์สามารถสื่อความจริงจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ตรงตามความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

4) ทั้ง 3 ระบบตรงกัน คือ ความเป็นจริง ปัญญา และภาษา

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ กระบวนการหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน คือ

1) การสังเกตและกำหนดปัญหา

2) การตั้งสมมติฐาน

3) การทดสอบสมมติฐาน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

5) การสรุปผลและนำไปใช้

กระบวนการที่ 5 : กระบวนการยุคหลังสมัยใหม่หรือหลังนวยุค

กระบวนการที่ 5 แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายสุดขั้ว กับ สายกลาง

อเมริกา เรียกหลังนวยุคสายสุดขั้ว ว่า extreme postmodern เรียกหลังนวยุคสายกลาง ว่า moderate postmodern

ฝรั่งเศส เรียกหลังนวยุคสายสุดขั้ว ว่า deconstruction เรียกหลังนวยุคสายกลาง ว่า re construction

เยอรมัน เรียกหลังนวยุครวม ๆ กันว่า แฟรงค์เฟิร์ตสคูล (Frankfurt School)

1) หลังนวยุคสายสุดขั้ว

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ ล้มล้างความเชื่อพื้นฐาน 4 ประการของกระบวนการนวยุค คือ

(1) ไม่เชื่อว่า ความเป็นจริง ได้แก่ โลก จักรวาล และธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัว เป็นสากล

(2) ไม่เชื่อว่า ปัญญามนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงที่ตรงกับความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

(3) ไม่เชื่อว่า ภาษาอุดมการณ์ (ภาษาวิชาการ) ของมนุษย์สามารถสื่อความจริงจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ตรงตามความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

(4) ไม่เชื่อว่า ทั้ง 3 ระบบตรงกัน คือ ความเป็นจริง ปัญญา และภาษา

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ เกณฑ์เฉพาะส่วนบุคคลตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สัมพัทธ์นิยม)

2) หลังนวยุคสายกลาง

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่

(1) ความเป็นจริงเป็นอย่างไรไม่รู้

(2) ไม่เชื่อว่าปัญญาของมนุษย์โดยทั่วไปสามารถเข้าถึงความเป็นจริงได้ทั้งหมด ควรเปิดพื้นที่ให้มีการเสนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในส่วนความจริงสากล (Universal) และความจริงเฉพาะ (Individual) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

(3) ไม่เชื่อว่า ภาษาอุดมการณ์ (ภาษาวิชาการ) ของมนุษย์สามารถสื่อความจริงจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ตรงตามความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้ทั้งหมด ควรเปิดพื้นที่ให้กับภาษาสามัญได้ทำหน้าที่ในการสื่อความจริงสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เกณฑ์คำประกันความจริง ได้แก่ การตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตศาสตร์อย่างมีวิจารณ์ญาณ ส่วนหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของกระบวนการสนทนาล้ำนยุคสายกลางนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ก. หลักการของปรัชญาหลังนยุคสายกลาง สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ

1) ไม่ยึดมั่นถือมั่น หมายความว่า การวางท่าทีด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่น (detachment) ว่าสิ่งที่ตนเชื่อเท่านั้นถูกต้องทั้งหมด คนอื่นที่มีเชื่อต่างไปจากตนถือว่าผิดหมด เพียงแต่ให้ “ยึดเหนี่ยว แต่ไม่ยึดติด” มีใจเปิดกว้างในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รับฟังความคิดของผู้อื่น ไม่ด่วนตัดสิน แต่ให้เกียรติ ให้การยอมรับ ทำความเข้าใจในความรู้และความสามารถที่หลากหลายของมนุษย์ ตลอดจนเปิดโอกาสให้กับตนเองและผู้อื่นได้ตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ เพื่อจะได้พิสูจน์ความจริงในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริงหรือไม่ เพียงใด และในขณะเดียวกัน ก็พิจารณาในส่วนดีของทุก ๆ ทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

2) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หมายความว่า สิ่งใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติร่วมกัน ส่วนใดที่เห็นต่างก็ให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่าย

เมื่อใดก็ตามที่พลังสร้างสรรค์ของเราไปกระทบคุณภาพชีวิตของคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน พลังที่สำคัญจึงได้แก่ พลังปรับตัว เพื่อปรับและเปลี่ยนวิถีบางอย่างให้เกิดเหมาะสมและสมดุลกับทุก ๆ ฝ่าย ก็จะสามารถทำให้เกิดพลังร่วมมือขึ้นมาได้

ความร่วมมือกันของทุก ๆ ฝ่ายที่จะหันหน้าเข้าหากัน โดยใช้วิธีเสนา (dialogue) โดยเปิดโอกาสให้พิจารณารับส่วนดีได้จากทุกทาง บนฐานแนวคิดที่ว่า “แสวงหาจุดร่วม” ในสิ่งที่เห็นร่วมกัน เพื่อนำมาปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนรวม และ “สงวนจุดต่าง” ในสิ่งที่เห็นต่างกัน โดยให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่าย เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต

3) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด หมายความว่า การเปิดใจกว้างเพื่อย้อนอ่านความคิดของมนุษย์ทั้งโลกทุกวัฒนธรรมและทุกลัทธิความเชื่อ โดยถือนโยบายว่า “ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด” (reread all, reject non) (Steven Best and Douglas Kellner, 1999) ดังนั้น เมื่อเตรียมตัวพร้อมแล้วก็จะย้อนอ่าน (re-read) ทุกอย่างทีละขานหน้า เพื่อเลือกประเด็นที่สนใจมาคิดใหม่ (re-think) และเสนอเพื่อการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม

4) มององค์รวม ไม่แยกส่วน หมายถึง การมองด้วยโลกทัศน์แบบเชื่อมต่อ (connect) ไม่แยกส่วน เป็นมุมมองที่เชื่อว่าโลก ระบบจักรวาล ทุกสรรพสิ่ง รวมทั้งพลังงานเชื่อมต่อกันเป็นหนึ่งเดียว เชื่อว่ารูปแบบพื้นฐานของการรวมตัวของทุกสรรพสิ่งจะทำให้เกิดการแตกตัวขยายไปไม่มีที่สิ้นสุด

ข. วิธีการของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรต บนพื้นฐานของกระบวนการตรรกะ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)

การใช้วิจารณญาณ (critical mind) ในภาษาอังกฤษประกอบด้วย “หลัก 3A” ในภาษาไทย ศาสตราจารย์กิติ บุญเจือ ราชบัณฑิต ได้กำหนดเป็น “หลัก 3 วิ” เพื่อให้ล้อกับหลัก 3A ได้แก่

1) วิเคราะห์ (Analytic) คือ การจำแนกแจกแจงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาให้ตรงประเด็น

2) วิจักษ์ (Appreciative) คือ ประเมินค่าแต่ละประเด็นที่แจกแจงออกมา

3) วิชาน (Applicative) คือ การประยุกต์ใช้ เป็นการลงมือทำการอย่างมีวิธี โดยเลือกเอาเฉพาะที่เห็นว่าจะเป็นคนมาใช้ตามเป้าหมาย

ค. เป้าหมายของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การพัฒนา “สัญญาตญาณปัญญา” ให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม สัญญาตญาณปัญญานี้มีพลังทำการอยู่ 4 อย่างคือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนี้ ถูกนำมาเป็นพื้นฐานของการศึกษาเรียนรู้ให้กับคนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักคิด หลักปฏิบัติ ภูมิปัญญา ให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์ มีการดูแลและแบ่งปัน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยิ่งถ้านำหลักการทรงงานมาเป็นตัวขับเคลื่อนในเชิงวิธีการด้วยแล้ว ยิ่งทำให้พื้นฐานการศึกษาเรียนรู้สามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนรวมได้อย่างแท้จริง

ปรัชญาการศึกษาหลังนวยุคสายกลางที่พัฒนาทักษะให้กับคนในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปออกมาเป็นหลัก 3C เพื่อให้ง่ายต่อการความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ ดังนี้

หลัก 3C ได้แก่ Creative Thinking, Critical mind, Caring Ethics

C1 : Creative Thinking คือ การคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ หรือคิดโดยไม่ติดตำรา

C2 : Critical mind คือ การใช้วิจารณญาณ ได้แก่ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการประยุกต์ใช้โดยเล็งผลอันเลิศ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

C3 : Caring Ethics คือ จริยธรรมดูแล ได้แก่ พลัง 4 ประกอบด้วย พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

ปัจจุบัน แม้จะถูกพัฒนาไปเป็น 7C หรือจะมากกว่านี้ในอนาคต ก็จะมาจากพื้นฐานของ 3C ดังกล่าวนี้อยู่ทั้งสิ้น เพื่อนำไปคิดต่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2. ตีความการบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทัศน์

หลังจากได้ศึกษาแก่นความคิดในทางอภิปรัชญาและญาณปรัชญาใน 5 กระบวนทรรศน์มาแล้ว ในหัวข้อดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตีความการบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทัศน์ ซึ่งมีเนื้อหาตามลำดับดังนี้

1) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์ เป็นการทำธุรกิจที่เน้นการเอาตัวรอดเฉพาะตน สำหรับผู้ที่มีครอบครัวก็จะคิดธุรกิจเพียงเพื่อให้ครอบครัวตนเองอยู่รอดเท่านั้น ครอบครัวอื่นจะอยู่ดีมีสุขหรือไม่สนใจ ขอให้ตนเองและครอบครัวรอดพ้นจากการค้าขายขาดทุน ความเป็นหนี้ เท่านั้น ก็เพียงพอแล้ว ดังนั้น รูปแบบธุรกิจจึงเน้นธุรกิจครอบครัวเป็นหลัก โดยต้องทำการแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจที่ค้าขายหรือให้บริการที่คล้ายคลึงกัน ที่พึงทางใจของผู้ถือกระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์ก็คือ น้ำพระทัยจากเบื้องบน จึงไม่พ้นในเรื่องของการเช่นสรวง กราบไว้บูชาเพื่อขอโชคขอลาภ เสี่ยงตายด้วยการเสี่ยงซี อธิษฐานขอให้ค้าขายร่ำรวยเงินทอง ชนะคู่แข่งทางธุรกิจทุกประการ เพื่อให้ตนเองและครอบครัวอยู่รอดปลอดภัย ใครว่าอะไรดี มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไหน ก็จะขยันไปกราบไหว้บูชabungสรวง ตลอดจนบนบานศาลกล่าว เพื่อให้ตนได้เจริญในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข คือมุ่งเน้นให้ได้ประโยชน์สุขในโลกนี้เพื่อความอยู่รอดแห่งตนและครอบครัวนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปก็คือ การทำธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์เป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น เมื่อมีครอบครัวก็จะคิดถึงความอยู่รอดของคนในครอบครัวเท่านั้น ใครก็ตามไม่ใช่คนในครอบครัว ต้องเอาเปรียบเพื่อได้ผลประโยชน์เข้ามาในธุรกิจของตนเองให้มากที่สุด ดังนั้น การทำธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์จึงไม่มีใครสนใจว่าใครหรือครอบครัวใดจะขาดทุน อยู่ได้หรือไม่ได้ไม่สน สนใจแต่ว่าตนและครอบครัวต้องได้ประโยชน์ ต้องได้กำไรเท่านั้น เมื่ออยากได้เปรียบทางธุรกิจ จำเป็นต้องอาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติตามแบบฉบับกระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์ มีการบวงสรวงเช่นไหว้บูชา มีการกราบกรานอธิษฐานเอาใจน้ำพระทัยเบื้องบนอย่างเต็มที่ เป้าหมายคือการขอให้ร่ำรวย มีเงินทอง อำนาจ บริวาร จากการได้เสี่ยงตายเอาใจเบื้องบนในแต่ละครั้งได้อย่างถูกต้อง เมื่อเบื้องบนพอพระทัย ลากยศสรรเสริญสุขก็เป็นที่ยังได้ ประสบสุขเพราะได้เปรียบคนอื่น ครอบครัวอื่น และคู่แข่งทางธุรกิจ แต่บางครั้งก็สังเกตว่า การทำธุรกิจเริ่มมีปัญหา เกิดความซบเซา ไม่สามารถซื้อไปขายคล่องได้เหมือนคราวก่อน ความผันผวนแปรปรวนเหล่านี้ นักธุรกิจกระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์เชื่อว่า สาเหตุที่แท้จริงไม่ได้มาจากพิษเศรษฐกิจ ไม่ได้มาจากการบริหารที่ไม่เป็นระบบ ไม่ได้เป็นเพราะสิ่งใดทั้งนั้น แท้ที่จริงมีเพียงสาเหตุเดียว คือ เบื้องบนไม่พอพระทัย จึงบันดาลอำนาจลงโทษให้รับรู้หากต้องการคืนดี อยากให้น้ำพระทัยมีแนวโน้มไปในทางที่ดีก็ต้องใช้ความพยายามลองผิดลองถูกปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เช่น เปลี่ยนของเช่นไหว้ เป็นต้น ถ้าหากธุรกิจเริ่มดีขึ้นจากการเอาใจในลักษณะใดก็ให้ถือว่าเบื้องบนเริ่มพอพระทัย ทายใจเบื้องบนได้ถูกวิธี เช่นนี้ จึงเพียรพยายามต่อไป แต่ก็ต้องเตรียมพร้อมยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เมื่อเบื้องบนเปลี่ยน นักธุรกิจก็ต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อบี้องบน

2) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ เป็นการทำธุรกิจที่เน้นความอยู่รอดขององค์กร โดยเน้นให้องค์กรมีกฎระเบียบที่ตายตัวและชัดเจน เกณฑ์ตัดสินความจริง เกณฑ์วัดและประเมินผลพฤติกรรมหรือความประพฤติต่าง ๆ จะมาจากผู้รู้กฎธรรมชาติของการบริหารงานมนุษย์ให้สอดคล้องกับกฎแห่งจักรวาล เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สุขมากที่สุด ผู้รู้กฎดังกล่าวจะถูกยกย่องให้เป็นเจ้าสำนัก เป็นที่ปรึกษาที่ดีมาศักดิ์ เป็นบุคคลสำคัญที่คอยชี้แนะให้องค์กรเดินไปตามครรลองของกฎธรรมชาติ หากฝ่าฝืนธรรมชาติก็จะทำให้การทำธุรกิจนั้นหยุดชะงักหรือถอยหลัง เป็นเหตุให้กิจการล้มเหลวหรือล้มละลาย ดังนั้น เจ้าสำนักแนะนำอย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามด้วยความศรัทธา พุ่มเท เช่น ถ้าเจ้าสำนักบอกให้หันหน้าบริษัทไปทางทิศไหนก็ต้องทำตาม ให้ติดประตูหน้าต่างที่บ้านก้อย่าให้ขาดอย่าให้เกิน ตรงจุดไหนควรมีน้ำ ควรมีภูเขา ก็ต้องหาทำเล หรือจัดทำเลให้เหมาะสมตามข้อชี้แนะ การจะรับคนเข้าทำงานอาจต้องดูว่าเกิดวันเดือนปีไหน ส่งเสริมหรือบั่นทอนดวงชะตาของประธานบริษัทหรือไม่ สิ่งเหล่านี้ไม่ควรประมาทสำหรับคนกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ มิฉะนั้น ธุรกิจจะไปไม่รอด เมื่อนับถือเจ้าสำนักท่านใดก็ต้องจงรักภักดีต่อเจ้าสำนักท่านนั้นไม่เปลี่ยนแปลง ต้องปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด เพราะเจ้าสำนักแต่ละคนล้วนมีสูตรเฉพาะตน บางอย่างอาจคล้ายคลึงกัน บางอย่างอาจแตกต่างกัน ก็ต้องเลือกเชื่อเฉพาะเจ้าสำนักที่ตนสังกัดอยู่เท่านั้น มิฉะนั้นการปฏิบัติจะสะเปะสะปะ ไม่ได้ผลเท่าที่ควร จะลองผิดลองถูกเหมือนกับคนกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ก็ไม่ควร เพราะคนกระบวนทรรศน์โบราณเชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัว และผู้รู้กฎเกณฑ์นี้ดีที่สุดก็คือเจ้าสำนักที่ตนเชื่อถือเท่านั้น นอกเสียจากจะแปรพักตร์ไปอยู่สำนักอื่น หรือไม่ก็สร้างสูตรการทำธุรกิจของตนแล้วตั้งตนเป็นเจ้าสำนัก เป็นไลฟ์โค้ชสร้างหลักการทฤษฎีของตนแล้วสะสมศิษยานุศิษย์ให้มาก ๆ ส่วนกำไรที่ได้จากการประกอบธุรกิจของเหล่าสานุศิษย์ต้องนำมาเกื้อหนุนกิจการของเจ้าสำนักเพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณ และคอยส่งเสริมศิษย์สำนักเดียวกันให้ประกอบธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างศิษย์พี่ศิษย์น้อง ส่วนคนสำนักอื่น ๆ ให้ถือว่าเป็นคู่แข่ง ไม่ต้องให้ความสนใจหรือเห็นอกเห็นใจ เพราะการที่เขาล้มเหลวหรือไม่สามารถสู้กับคนในสำนักเราได้ก็เพราะเจ้าสำนักของเขาไม่ดีเท่าเจ้าสำนักที่ตนนับถือ ในเรื่องการบวงสรวงกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพรให้ค้าขายดี กิจการรุ่งเรืองนั้นก็ยังคงมีอยู่บ้าง แต่มีความแตกต่างจากกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ตรงที่ไม่ได้เสี่ยงทายหรือลองผิดลองถูกเหมือนในกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ เพราะเชื่อว่าโลกมีกฎ มีระเบียบ มีขั้นตอนที่ชัดเจนแน่นอน แม้แต่อ่านจลิกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเทวดา พระอินทร์ พระพรหม พระยายม ยักษ์ ครุฑ นาค ฯลฯ ล้วนแต่อยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติ ต่างฝ่ายต่างต้องเดินตามกฎธรรมชาติด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น ใครที่รู้กฎธรรมชาติได้ดีที่สุดย่อมสามารถเอาเปรียบธรรมชาติหรือใช้ประโยชน์จากธรรมชาติได้มากที่สุด ทั้งยังเอาชนะคู่แข่งทางธุรกิจได้ด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการกราบไหว้บวงสรวงตามกฎของเจ้าสำนักแต่ละสำนัก

เช่น กำหนดให้พระราชหุ้จะต้องให้ด้วยของคำ เช่น ไข่เยี่ยวม้า รูปเทียนสีดำ เป็นต้น โดยกำหนดปริมาณของเช่นให้หรือรูปเทียนจำนวนเท่าไรก็อย่าให้เกิน อย่าให้ขาดเป็นดี ต้องเชื่อตามกฎเกณฑ์จึงจะได้ผลลัพธ์กลับมาได้ตรงประเด็นหรือตามความต้องการ

นอกจากนี้ รูปแบบการทำธุรกิจระบบธนบัตรยุคโบราณยังเน้นในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเป็นธุรกิจแบบ Exchange คือใช้ของแลกของ เช่นว่า พ่อค้าขายเกวียน มีความสามารถในการทำเกวียนก็นำเกวียนที่ตนทำมาแลกกับข้าวสารของชาวนาที่มีอาชีพปลูกข้าว เป็นต้น โดยแต่ละฝ่ายจะนำของที่ดีที่สุดมาแลกกันเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือ รักษาศักดิ์ศรีของตนเอง เพราะหากไร้ศักดิ์ศรี ไร้สัจจะ ไร้ความน่าเชื่อถือแล้วจะไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมหรือทำการค้าด้วยเลย ดังนั้น การทำธุรกิจในยุคโบราณจึงต้องรักษาศักดิ์ศรีด้วยความมีสัจจะ มีความจริงใจในการทำธุรกิจ

3) การบริหารธุรกิจแบบระบบธนบัตรยุคกลาง เป็นการทำธุรกิจเพื่อความคงอยู่ของศาสนา เป็นธุรกิจศาสนา แม้แต่ธนาคารก็จะเป็นธนาคารเชิงศาสนา ผลกำไรทั้งหมดหรือเกือบจะทั้งหมดจะถูกนำไปส่งเสริม สนับสนุนงานของศาสนาให้เกิดการต่อยอด ให้เกิดการเผยแผ่ศาสนาให้กว้างขึ้น เงินทุนที่หมุนเวียนจะนำมาส่งเสริมเฉพาะคนที่นับถือศาสนาเดียวกัน ส่วนคนที่นับถือศาสนาต่างกัน จะไม่ได้รับการสนับสนุน เพราะคนเหล่านี้ไม่มีสิทธิที่จะได้รับความสุขในโลกหน้าเช่นศาสนาที่ตนนับถือ คนที่นับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาตนนั้น เขาเหล่านั้นจะต้องตกนรก มีทุกขเป็นที่เป็นอยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรให้ความสนใจและใส่ใจเฉพาะศาสนิกในศาสนาตนก็พอ เพราะเวลาในการใช้ชีวิตในโลกมนุษย์นี้สั้นเมื่อเทียบกับแดนสวรรค์หรือโลกหน้า ความสุขในโลกหน้าเป็นความสุขที่ละเอียด จิรังยั่งยืนกว่าความสุขในโลกนี้ ดังนั้น ผลกำไรจากการประกอบธุรกิจทั้งด้านการค้าและการให้บริการทั้งหลายจะต้องแบ่งปันส่วนเงินที่จะทำบุญเข้าศาสนาของตนให้มาก ๆ เพื่อต่อยอดความสุขในโลกหน้า โดยให้ทำเกินดีกว่าขาด ศรัทธาและจงรักภักดีต่อศาสนาของตน ปกป้องไม่ให้ศาสนิกของศาสนาอื่นมาโจมตีหรืออย่าให้คนศาสนาอื่นมาแย่งศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถือ สำหรับกลุ่มหัวรุนแรงและมีศรัทธาแรงกล้า บางครั้งถึงกับปกป้องด้วยการทำสงครามทางศาสนากับคนที่นับถือศาสนาต่างกัน บางครั้งฆ่าฟันกันเองในหมู่ที่นับถือศาสนาเดียวกันแต่ต่างนิกายกัน ซึ่งแต่ละศาสนาล้วนมั่นใจว่าชีวิตหลังความตายจะมีโลกหน้าที่ไพบุลย์รองรับความเสียสละครั้งนี้ เงินทุนที่ศาสนิกแต่ละคนทำธุรกิจมีผลกำไรมาได้ก็เอามาส่งเสริมในกิจกรรมเหล่านี้ คนที่นับถือศาสนาเดียวกันจะต้องไม่ขายสินค้าในราคาแพง อย่าค้ากำไรเกินควร แต่หากเป็นคนศาสนาอื่นก็อีกเรื่องหนึ่ง การกั๊กนี้ยืมสินก็เช่นกัน หากเป็นคนศาสนาเดียวกันมาก็ยืมก็อย่าคิดดอกแพงหรือไม่ต้องคิดเลยยิ่งดี เพื่อให้ศาสนิกลืมตาอ้าปากได้ จะได้มีกำลังหาเงินทองมาช่วยบริจาคให้แก่ศาสนา มีความสุขในโลกหน้าไปด้วยกัน แต่ถ้าเป็นคนศาสนาอื่นจะคิดดอกแพงเท่าไรไม่ว่า เพราะคนเหล่านี้สุดท้ายแล้วก็มีทุกขเป็นที่เป็นอยู่แล้ว ไม่ต้องใส่ใจให้มาก ยกเว้นจะสามารถเกลี้ยกล่อมให้เขาเหล่านั้นมา

นับถือศาสนาของตนเอง ซึ่งจะเป็นการโปรดสัตว์ช่วยเหลือให้เขาเหล่านั้นได้มีความสุขในโลกหน้า และตนเองก็จะได้บุญบารมีมากขึ้น มีความสุขในโลกหน้าเป็นทีไป

4) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์นวยุค ธุรกิจกระบวนทรรศน์นวยุคไม่ได้คำนึงถึงคุณงามความดีหรือคุณธรรมอะไรที่จะเป็นเสบียงบุญไปสู่โลกหน้า เพราะไม่เชื่อว่าโลกหน้ามีอยู่จริง เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่ยึดเหนี่ยวได้มีเพียงแต่ความรู้ด้านชีววิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีของชาร์ล ดาร์วิน ผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด ผู้ที่รู้จักปรับตัวได้ดีที่สุดเท่านั้นจึงจะเป็นผู้อยู่รอดในธรรมชาติ ไม่อยากเป็นปลาเล็กให้ปลาใหญ่กินก็ต้องเป็นปลาใหญ่กินปลาเล็ก ไม่อยากขาดทุนก็ต้องใช้กลยุทธ์พลิกแพลง วางหมากเพื่อชิงชัยเอาชนะคู่แข่งให้ราบคาบในเกมธุรกิจ ผู้ชนะเท่านั้นที่จะได้กินเรียบทั้งกระดาน วิธีคิดเชิงกลยุทธ์ของทหารในยุคโบราณได้ถูกปิดฝุ่นนำมาใช้ห้ำหั่นกันในทางธุรกิจแบบสงครามเย็น แต่เราร้อนด้วยเล่ห์เหลี่ยมกลโกง ยึดหลัก "รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง" และวางมาตรการป้องกันปรามคู่แข่งทางธุรกิจด้วยคติพจน์ "มั่นหวังตั้งสงบ จงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ" วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (swot) ให้รอบ ไม่ประมาท เพราะถ้าได้ขึ้นหลังเสือแล้วลงไม่ได้เด็ดขาด มีเงินแล้วก็ต้องมีพรรคมีพวก มีเครือข่าย (connection) เสริมอำนาจ เกียรติยศ และใช้สิ่งเหล่านี้เสริมความมั่นคงให้แก่ตนและพวกพ้อง หากเกิดปัญหาทางธุรกิจอันเป็นเหตุมาจากการแก่งแย่งแข่งขัน ชิงดีชิงเด่น ก็กำหนดด้วยกฎหมายขึ้นมาเพื่อกำกับและบังคับไม่ให้ธุรกิจที่แข่งขันล้ำเส้นกันมากเกินไป แต่ก็เปิดเสรีภาพในด้านการค้าการลงทุน การแข่งขันทางธุรกิจแม้จะดุเดือดเลือดพล่านสักเพียงใด หากไม่ผิดกฎหมาย ดำเนินไปตามกติกาที่อนุญาตก็ไม่ถือว่าเป็นปัญหาแม้ว่าจะแสดงออกซึ่งความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้เพียงใดก็ตาม นั่นก็เพราะความเห็นแก่ตัวคือธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ที่มีมาตั้งแต่กำเนิด

สุตารัตน์ น้อยแรม และกิริติ บุญเจือ (2561) ได้วิเคราะห์ถึงปรัชญาของเบนธัม ในลัทธิประโยชน์นิยมไว้ดังนี้ เบนธัม (Bentham, 1984) เห็นว่า มนุษย์เกิดมาเป็นทาสของความสุขและความเจ็บปวด ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นผู้ที่เห็นแก่ตัวมาแต่กำเนิด ไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ก่อนที่มนุษย์จะคิดถึงคนอื่น เขาจะต้องคิดถึงตัวเองก่อนเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ การพูด หรือการคิดก็ตาม และการที่เขาจะคิดช่วยเหลือคนอื่น ก็เพียงแค่อยากจะได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือนั้น เว้นจากประโยชน์ของตนเองแล้ว ไม่มีทางที่จะเป็นไปได้ที่มนุษย์จะหันไปช่วยเหลือคนอื่นโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน ด้วยเหตุนี้ เบนธัมจึงกล่าวว่า “อย่าดีกว่าใคร เขาจะกระตือรือร้นช่วยท่าน นอกจากการช่วยนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เขา คือ เขามองเห็นประโยชน์ที่เขาจะได้รับอย่างแจ่มแจ้งแล้ว มนุษย์ไม่เคยจะคิดช่วยเหลือใครเปล่า ๆ ธรรมชาติของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นด้วยวัตถุดิบปัจจุบันนี้เอง เขาจะช่วยท่านก็ต่อเมื่อเขาแน่ใจว่า เป็นการช่วยเหลือตัวเขาเองด้วยเท่านั้น” (Vatsyayan, 1986) เบนธัมมีความคิดเห็นว่า การที่จะทำให้คนเห็นแก่

ตัวหันมาเห็นแก่ประโยชน์ของคนอื่นได้นั้นจะต้องมีความพร้อมในความต้องการของตนเองเสียก่อน เมื่อตนเองได้ประโยชน์เพียงพอแล้ว ประโยชน์ส่วนรวมก็จะเกิดขึ้นตามมาเอง (กิริติ บุญเจือ, 2512) เช่น เมื่อรัฐบาลเข้าใจในหลักความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นี้ ก็ควรปล่อยให้ประชาชนเห็นแก่ตัวกันตามสบาย เพียงแต่ควบคุมไม่ให้ประชาชนเบียดเบียนกันเท่านั้นก็พอ เมื่อบุคคลคิดเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่เบียดเบียนคนอื่นแล้ว ผลดีก็จะเกิดขึ้นมาเอง เบนธัม นิยามความหมายของ ประโยชน์ (Utility) ในเชิงอรรถประโยชน์ไว้ว่า มีความหมายอยู่ 2 ประการ คือ 1) ประโยชน์ หมายถึง คุณสมบัติที่มีอยู่ในวัตถุที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ความได้เปรียบ ความพอใจ ความดีหรือความสุข 2) ประโยชน์ หมายถึง คุณสมบัติที่ป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ความเจ็บปวด ความชั่วร้าย ความทุกข์ มาสู่ผู้ที่ได้รับ คือ ถ้าเป็นชุมชน ก็คือ ประโยชน์เพื่อชุมชน ถ้าเป็นเฉพาะบุคคลก็เป็นความสุขเฉพาะบุคคลนั้น (Bentham, 1984) นอกจากนี้ เบนธัม ยังได้แบ่งประโยชน์ออกเป็น 2 ประการ คือ ประโยชน์ของชุมชนและบุคคล โดยได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะพูดถึงประโยชน์ของชุมชนโดยไม่เข้าใจว่าอะไรคือประโยชน์ของบุคคล และการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ถือว่าเข้ากับหลักอรรถประโยชน์ได้ก็โดยการกระทำนั้นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสุขของชุมชนมากกว่า มีแนวโน้มที่จะลดความทุกข์ของชุมชนนั้น” (Bentham, 1984) กล่าวโดยสรุปความหมายของหลักอรรถประโยชน์นี้ก็คือ สิ่งที่เกิดให้เกิดความดี ความพอใจ ความสุข เป็นต้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือ สิ่งป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ความเจ็บปวด หรือสิ่งที่ไม่ดีอย่างอื่น ๆ ที่เกิดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

5) การบริหารธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์หลังนวยุค กระบวนทรรศน์หลังนวยุค เน้นธุรกิจบนสัญญาตญาณปัญญา คือการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา พลังทั้ง 4 ประการนี้ก่อให้เกิดธุรกิจในรูปแบบใหม่ดังนี้

1) สิ่งที่จะวงการธุรกิจกำลังค้นหากันอยู่ทุกวันนี้ คือ นวัตกรรมทางธุรกิจ หรือ innovation ใหม่ ๆ ที่สามารถขยายวงการและขยายผลด้วยการเขียน content ที่น่าสนใจ ลงบนสื่อโซเชียลมีเดียที่พร้อมจะกดไลค์กดแชร์ช่วยกันถ้ามันสามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจ กระตุ้นต่อมความอยากรู้อยากเห็นอยากฉลาด อยากเสพสิ่งใหม่ ๆ อย่างไม่รู้จบ โดยเฉพาะกลุ่มแฟนพันธุ์แท้ที่ทำตัวเป็นสาวกคอยติดตาม อุทธนุธุรกิจที่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ออกมาอยู่เสมอ

2) เนื่องจากธุรกิจหลังนวยุค เน้นการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเน้นการเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคแบบมีส่วนร่วม จึงมีความพร้อมที่จะปรับตัว ปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลาเมื่อพิจารณาเห็นว่าข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นไปเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า การดัดแปลงด้วยเทคนิคเพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกันก็จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเข้าใจกันและกัน

3) ได้มีการปิดฝุ่นกระบวนทรรศน์ที่แล้วมา เพื่อค้นหา “คุณค่า” สิ่งที่เป็นจุดดีหรือจุดแข็งของแต่ละกระบวนทรรศน์มาต่อยอดและพัฒนา ในปัจจุบันนี้สิ่งที่ถูกพูดถึงในวงการธุรกิจทั่วไปก็คือ Trust หรือ ความเชื่อใจ คือไว้วางใจได้เพราะการทำธุรกิจมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ให้เกียรติซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีอีก 2 เรื่องสำคัญที่ธุรกิจกระบวนทรรศน์หลังนวยุคให้ความสำคัญมากคือการแบ่งปันสังคม ให้เป็นสังคมแบ่งปัน (sharing of society) และเน้นการมีความสุขและความสำเร็จร่วมกันทางธุรกิจ คือ การมีส่วนร่วม (participation) ทั้งการ sharing และ participation ต้องอยู่บนหลักธรรมาภิบาล (good governance) หรือที่ทางธุรกิจนิยมเรียกว่า "บรรษัทภิบาล"

การแบ่งปันนวัตกรรมใหม่ ๆ การแบ่งกำไรคืนสู่สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน การมีจิตอาสาช่วยพัฒนาสังคม ไม่ใช่แค่การทำ CSR ของบริษัท เป็นความสำนึกที่หลังนวยุคนิยมเรียกร้องให้เกิดขึ้นในสังคม และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ประกอบการ โดยเฉพาะบริษัทห้างหุ้นส่วนจำกัด จะต้องมีการกระจายความชอบธรรมให้แก่ทุกฝ่ายด้วยระบบธรรมาภิบาล มีคณะกรรมการอิสระด้านธรรมาภิบาลที่น่าเชื่อถือและทำงานจริง เน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ เน้นคุณธรรมจริยธรรม และการมีส่วนร่วม เพื่อให้พนักงานมีความมั่นใจที่จะเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น ส่วนผู้ถือหุ้นอยู่แล้วก็มีกำลังใจ มีจิตใจที่จะอยู่ ร่วมลงทุน ร่วมบริหาร ร่วมรับผิดชอบไปด้วยกัน สิ่งใดที่ขาดหาย สิ่งใดที่เป็นข้อจำกัด ก็มี การพูดคุยปรึกษาหารือเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน โดยถือว่าปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ แก้ได้มากได้น้อยก็ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขไม่แก้ตัว ไม่ทิ้งกัน รู้รักสามัคคีกัน เพื่อคุณภาพชีวิตของทุกคน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นจากการวิจักษ์ (ประเมินค่า) สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์จากการบริหารธุรกิจในทุกกระบวนทรรศน์ แล้วนำสิ่งที่ได้วิจักษ์นั้นมาสังเคราะห์ในกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ได้ในด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

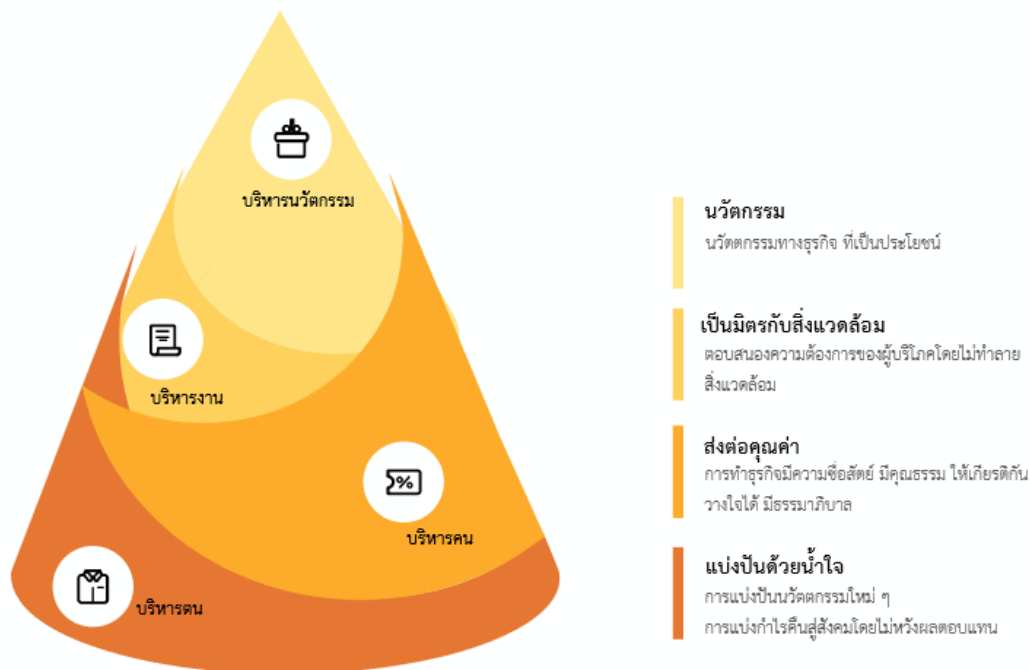
1. บริหารตน เป็นการบริหารพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ส่งเสริมสุขอนามัยที่ดี มีความประพฤติที่ไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับตนเองและองค์กร

2. บริหารคน เป็นการบริหารความรู้สึก ความชอบธรรม ช่วยให้คนที่ทำงานเกิดแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ เกิดความกล้ากล้า พร้อมเผชิญกับปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบอย่างมีวิจารณญาณ

3. บริหารงาน เป็นการบริหารระบบ กลไก ให้เป็นไปตามนโยบายที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน มีธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาล โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การไม่ทำงานแยกส่วน การมีกิจกรรมระหว่างแผนกเพื่อสานสัมพันธ์ความเข้าใจในงาน เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานที่แต่ละคนทำร่วมกัน

4. บริหารนวัตกรรม คือ การบริหารเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาองค์กรไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงและพัฒนาวิธียุทธศาสตร์ในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น มีความสุขในการทำงานมากขึ้น การคิดนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน อำนวยความสะดวกให้คนทำงาน และลูกค้าที่ใช้สินค้าและบริการเกิดความพึงพอใจ การคิดนวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาในองค์กร แก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน และบริหารนวัตกรรม จึงได้แก่ การมีนวัตกรรม ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การส่งต่อคุณค่า และการแบ่งปันด้วยน้ำใจ โดยแสดงเป็นแผนภาพ “รูปแบบการบริหารธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์หลังนวยุค” ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารธุรกิจแบบกระบวนทรรศน์หลังนวยุค

บทสรุป

บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งตีความการบริหารธุรกิจ 5 กระบวนทรรศน์ สิ่งที่ได้จากการตีความครั้งนี้ ผู้เขียนได้เข้าใจว่า การบริหารธุรกิจในแต่ละกระบวนทรรศน์มีความแตกต่างกันอย่างไร และได้ใช้เครื่องมือของกระบวนทรรศน์หลังนวยุคในการย้อนอ่านแนวคิดของกระบวนทรรศน์ที่ผ่านมา เพื่อนำสิ่งที่เห็นชัดชัด เจนเด่น หรือจุดร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต มาบูรณาการ ต่อยอด เพื่อให้เป็นพื้นฐานต่อการคิดนวัตกรรมด้วยความสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ส่งเสริมธุรกิจ แบ่งปันเพื่อให้เกิดความสุขแก่องค์กร สังคม และสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2512). *ปรัชญาเบื้องต้นและตรรกวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ผดุงวิทยา.
- จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน รวิช ตาแก้ว และกิริติ บุญเจือ. (2566). วิธีการสร้างความสุขตามหลักพุทธปรัชญา. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 6(1) : 74-84.
- พนมพร เกลิมวรรณ. (2559). *คุณลักษณะผู้ประกอบการกลุ่มเกษตรกรกาดน้อยเกษตรอินทรีย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. สืบค้นจาก [http://mdc.library.mju.ac.th/research/2561/panomporn_chalermwan_2559/fulltext.p df](http://mdc.library.mju.ac.th/research/2561/panomporn_chalermwan_2559/fulltext.pdf)
- สุตารัตน์ น้อยแรม และกิริติ บุญเจือ. (2561). พระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชกับประโยชน์นิยม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์. *รมยสาร*. 16(3). (กันยายน - ธันวาคม).
- Bentham, J. (1984). *The Principle of Moral and Legislation*. New York : Hafner Publishing.
- Best, S. and Kellner, D. (1999). *Postmodern Theory*. New York : The Guilford Press.
- Vatsyayan, K. (1986). *Made easy ethics*. New Delhi: Kedar Nath Ram Nath.
-

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวรทัศน์ 5

The Good Quality of Life for Soldiers According to The Five Paradigms

ปราโมท หม่อมศิลา

Pramote Hmomsila

วิทยาลัยการทัพบก

Army War College

Email: promote9211@gmail.com

Received: February 16, 2024; Revised: February 27, 2024; Accepted: February 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวรทัศน์ 5 ผลการศึกษาพบว่า กระบวรทัศน์ 5 คือ ความเชื่อส่วนลึกในใจคน แบ่งออกเป็น 5 กระบวรทัศน์ ได้แก่ 1) กระบวรทัศน์ยุคดึกดำบรรพ์ เชื่อว่าโลก จักรวาล และธรรมชาติ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ดังนั้น จึงเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับจากเบื้องบนว่าสามารถดลบันดาลให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปต่าง ๆ นานา 2) กระบวรทัศน์ยุคโบราณ เชื่อว่า โลก จักรวาล และธรรมชาติ มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน ดังนั้น จึงเชื่อเจ้าสำนักหรือเจ้าลัทธิที่รู้จักกฎธรรมชาติดีที่สุด 3) กระบวรทัศน์ยุคกลาง เชื่อว่าโลกหน้ามีอยู่จริง และความสุขที่จีรังยั่งยืนอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น 4) กระบวรทัศน์นวยุค เชื่อในกฎวิทยาศาสตร์ว่าสามารถทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงสากลที่ตรงกับความเป็นจริงได้ และปัญญาของมนุษย์สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งได้ตรงกัน 5) กระบวรทัศน์หลังนวยุค เชื่อว่า มนุษย์คนหนึ่งโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงความจริงได้ทั้งหมด จึงควรใช้วิจารณ์ญาณ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักกระบวรทัศน์ 5 จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และจริยธรรมดูแลเพื่อให้ทหารมีความคิดและจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเองไม่ใช่ออกนโยบายมาบังคับให้ทหารปฏิบัติตามแบบปรัชญานวยุค แต่เน้นการมีส่วนร่วม กระบวนการในการเสริมสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นความสุขจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามสัจชาตญาณปัญญา หรือสุขแท้ตามความเป็นจริงด้วยการสร้างสรรค์ ร่วมมือ ปรับตัว และแสวงหา

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ทหาร, กระบวรทัศน์ 5

Abstract

This academic article aims to study the good quality of life of soldiers according to the principles of the Five Doctrine Processes. The study found that: The Five Doctrine Processes are beliefs deeply ingrained in people's hearts and can be divided into five processes: 1) the primitive paradigm belief that the world, universe, and nature have no absolute rules, hence believing in mysterious powers from above that can influence various phenomena. 2) the Ancient paradigm belief that the world, universe, and nature have definite rules, thus relying on the authority or doctrine that understands natural laws best. 3) the Medieval paradigm: Belief in the existence of the afterlife and that true happiness resides in the afterlife alone. 4) the Modern paradigm belief in the scientific laws that enable humans to access universal truths, and that human wisdom can be transmitted from one person to another. 5) the postmodern paradigm belief that no individual can fully access the truth, thus advocating for the use of reason and exchanging knowledge with the goal of mutual development. The good quality of life for soldiers according to the Five Doctrine Processes involves developing creative thinking, rational thinking, and moral care. This is achieved not by imposing policies on soldiers to adhere to a particular philosophical doctrine but by emphasizing participation, processes for fostering conscience, which is happiness derived from developing the quality of life according to the spiritual, intellectual, or true happiness by creating, cooperating, adapting, and seeking.

Keywords : Quality of Life, Soldiers, Five Paradigms

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคุณภาพชีวิต ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวถึงเรื่องการพัฒนา ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Development เป็นคำที่สื่อสารในเชิงบวก และถูกใช้ในหลายบริบท ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา ฯลฯ แต่มีจุดร่วมกันคือ การก้าวไปในทางที่ดี คนโดยทั่วไปปรารถนาอยากให้อะไรเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ฐานะทางสังคม หน้าที่การงาน เป็นต้น แต่การพัฒนาได้อย่างยั่งยืนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรทำให้เกิดขึ้นแก่คนทั่วไปทั้งประเทศ (เมธา หริมเทพาธิป และ เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2559)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารให้เกิดการก้าวไปในทางที่ดีและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นก่อนว่า คุณภาพชีวิตที่เป็นเป้าหมายดังกล่าวนี้อะไร เพราะเมื่อตั้งคำถามว่า คุณภาพชีวิตคืออะไร จะพบว่าคำตอบที่แตกต่างกันตามความเข้าใจของแต่ละบุคคล จากการศึกษาพบว่า

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและพยายามอธิบายคำว่าคุณภาพชีวิตผ่านมโนทัศน์ต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ในที่นี้ขอยกเป็นตัวอย่างไว้ 2 ท่าน ดังนี้

เมธา หริมเทพาธิป (2559) อธิบายว่า “การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกิดขึ้นได้เพราะมีจริยธรรมดูแล (Caring) คือ การดูแลตนเองและสรรพสิ่งให้มีความสุขตามความเป็นจริงของแต่ละสิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขแท้ตามความเป็นจริงของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณปัญญา” ปัญญาของมนุษย์มีความสามารถ (ability) ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ยืนยันสิ่งที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ และสามารถหยั่งรู้ได้ “การหยั่งรู้เหล่านี้เกิดขึ้นจาก “ปัญญาปฏิบัติ” ที่มีการทำซ้ำบ่อย ๆ พิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบด้าน ที่ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “การอบรมหรือการภาวนา” และ “โยนิโสมนสิการ” การหยั่งรู้มีตั้งแต่ระดับผัสสะไปจนถึงการหยั่งรู้ในระดับสูงหรือระดับศาสนา เช่น การหยั่งรู้ในญาณต่าง ๆ และการหยั่งรู้ในระดับศาสดา (โพธิญาณ) เป็นต้น”

เกษม จันทรแก้ว (2558) นิยามว่า “คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และการเลี้ยงดู” นอกจากนี้ยังได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี หรืออนามัยที่ดี หรือเป็นคนร่าเริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างรวมกันของคน ณ ที่แห่งหนึ่ง กลุ่มหนึ่งหรือประเทศหนึ่งในทางตรงกันข้าม คุณภาพชีวิตที่ไม่ดีนั้นอาจไม่ดีอย่างหนึ่งส่วนอย่างอื่นอาจดีก็ได้ เช่น การศึกษาดี ร่าเริง แต่ไม่แข็งแรง มีโรคคุกคามตลอดเวลาได้ การที่จะกล่าวว่า คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่นั้นอาจขึ้นอยู่กับสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง คนที่อยู่ในท้องที่ที่มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นธรรมดาที่จะมีความเป็นอยู่ดีกว่าคนที่อยู่ในที่ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในชุมชนแออัดคุณภาพชีวิตก็คงไม่ดีกว่าคนอื่นที่อยู่ในคฤหาสน์ใหญ่โต ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ทำให้คนอเมริกันมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนในประเทศที่กำลังพัฒนา ดังเช่นประเทศไทย ในทำนองเดียวกัน เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิถีเลี้ยงดูของบรรพบุรุษก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตด้วย เช่น เชื้อชาติคนผิวขาวมักมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเชื้อชาติคนผิวเหลือง หรือคนที่มีวัฒนธรรมมกมายและเชื่อถือสิ่งผิด ๆ ในเรื่องการบริโภคและความเป็นอยู่ทั่วไปย่อมมีคุณภาพชีวิตดีกว่าคนที่อยู่อย่างอิสระและมีความเข้าใจแก่นแท้ของชีวิตไม่ได้ และสุดท้ายวิธีการเลี้ยงดู ถ้าคนหนึ่งถูกเลี้ยงดูเลวเอาใจใส่ และมีการสั่งสอนที่ดีย่อมมีโอกาสที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่ถูกเลี้ยงแบบทิ้งขว้างเหล่านี้เป็นต้น

จากการให้ความหมายของนักวิชาการข้างต้นจะเห็นว่าแต่ละท่านมีแนวทางการนิยามคำว่าคุณภาพชีวิตที่ต่างกัน เช่น เกשמ จันทรแก้ว ได้นิยามคุณภาพชีวิตเน้นหนักไปในด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอยู่และสุขภาพที่ดี รวมทั้งสิ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถสัมผัสได้ พิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่น การศึกษาดี ร่าเริง อยู่ในชุมชนที่ไม่แออัด มีสุขอนามัยด้านอาหารและที่อยู่ ไม่มีโรคระบาด ในขณะที่เมธา หริมเทพาธิป นิยามคุณภาพชีวิตโดยเน้นไปในด้านการพัฒนาสติปัญญาบนพื้นฐานของสมรรถนะคิดที่สามารถวิเคราะห์ได้ สังเคราะห์ได้ ยืนยันสิ่งที่คิดได้ และหยั่งรู้ได้ ประกอบกับปัญญาปฏิบัติที่ส่งเสริมในด้านศีลธรรมจริยธรรมให้คุณภาพชีวิตสูงขึ้น

ส่วนหลักปรัชญากระบวนการที่ 5 นั้น เป็นกระแสดิถีที่ถูกพัฒนามาตามลำดับ ตั้งแต่กระบวนการที่ 1 เป็นต้นมา เพราะกระบวนการทางปรัชญานั้นแบ่งออกเป็น 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการยุคดึกดำบรรพ์ 2) กระบวนการยุคโบราณ 3) กระบวนการยุคกลาง 4) กระบวนการยุคใหม่ 5) กระบวนการหลังยุคใหม่

ใน 4 กระบวนการแรก ล้วนมีจุดเด่นที่สามารถเอากระบวนการที่ 5 มาช่วยวิเคราะห์ ประเมินค่า สำหรับการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนการที่ 5 เพื่อสร้างความเข้าใจในเชิงปรัชญา และจริยศาสตร์ต่อไป

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนการยุคดึกดำบรรพ์

กิริติ บุญเจือ (2545) อธิบายว่า กระบวนการยุคดึกดำบรรพ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ดึกดำบรรพ์เป็นปฐม คงจะหลังจากที่มนุษย์อุบัติขึ้นในโลกนี้ไม่นาน จึงสันนิษฐานได้ว่าปรัชญา ดึกดำบรรพ์มีมาไม่ต่ำกว่า 2 ล้านปีมาแล้ว และอาจจะถึง 3 ล้านปีมาแล้วหรือกว่านั้นก็ได้

จากคำอธิบายของ กิริติ บุญเจือ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า กระบวนการยุคดึกดำบรรพ์เป็นกระบวนการแรกของมนุษย์ ซึ่งหากมองย้อนไปด้วยจินตนาการของแต่ละคนจะรู้สึกได้ว่า คนยุคดึกดำบรรพ์เกิด และเติบโตท่ามกลางธรรมชาติที่แวดล้อมไปด้วยป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ สัตว์ป่าทุกประเภท ซึ่งให้ความรู้สึกสดชื่น เป็นธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็เต็มไปด้วยภัยอันตรายรอบตัวจากสัตว์ร้ายทั้งที่อยู่บนบก ในน้ำ และ ในอากาศ และภัยธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม ขวากหนาม พืชที่เป็นพิษ หุบเหว เป็นต้น ภัยรอบตัวที่เป็นปรากฏการณ์เหล่านี้ได้สร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์ ความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นย่อมสร้างความวิตกกังวลแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เพียงแต่มนุษย์และสัตว์ต่างกันตรงที่ มนุษย์มี ปัญญาแต่สัตว์มีเพียงสัญชาตญาณ เมื่อสัตว์ทั้งหลายได้เผชิญกับภัยธรรมชาติมีฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เป็นต้น สัตว์ทั้งหลายจะเกิดความกลัวภัยดังกล่าวและแสดงออกทางด้านร่างกาย เช่น ตัวสั่น วิ่งหนี กรีดร้อง เป็นต้น ซึ่งมนุษย์ก็เช่นกัน ต่างกันที่สัตว์ไม่มีความสงสัยในสิ่งที่เกิดขึ้น ได้แต่รับรู้และตอบสนองตาม สัญชาตญาณของการเอาตัวรอดเท่านั้น ศักยภาพภายในของสัตว์จึงทำได้เพียงการรับรู้และตอบสนอง ส่วนมนุษย์เมื่อได้ประสบภัยธรรมชาติแล้ว ก็จะนำสิ่งที่เคยกลัวเหล่านั้นมาย้อนคิดหาสาเหตุที่มาหรือ ต้นตอที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว

การที่มนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์มีความอยากรู้ อยากฉลาด เพื่อตอบโจทย์ชีวิตเช่นนี้ ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างด้านสมรรถนะคิดเหนือสัตว์ทั้งหลาย การรู้จักนำสิ่งที่จดจำได้มา “ตรึก” คือ ย้อนคิดไปใน ประเด็นที่ต้องการนำมาวิเคราะห์วิจัย และ “ตรอง” คือ การนำสิ่งที่ตรึกนั้นมาพิจารณาอย่างมีอุปาย มีเทคนิควิธีการ อย่างน้อยที่สุดคือสามารถวิเคราะห์ได้ สังเคราะห์ได้ บนความเชื่อส่วนลึกที่สุดที่มนุษย์ใน ยุคนั้นสามารถจะเข้าถึง มนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์คนแรกที่สามารถให้คำตอบจนเป็นที่พอใจแก่คนทั้งหลาย มนุษย์ผู้นั้นได้มีพระคุณต่อมวลมนุษยชาติอย่างเป็นอเนกอนันต์ แม้ว่าจะมีผู้เสนอคำตอบไว้อย่าง หลากหลายและอาจเป็นคำตอบที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของคนในยุคปัจจุบัน แต่สำหรับมนุษย์ยุค

ดึกดำบรรพ์อาจกลายเป็นคำตอบที่ดูไร้ค่า และค้านกับสามัญสำนึกอย่างหัวชนฝา เช่น การที่บอกว่าโลกมีกฎเกณฑ์ ปรากฏการณ์ทั้งหลายต้องเดินไปตามกฎอย่างสม่ำเสมอ สำหรับมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์อาจมองว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งหลับ สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อวาน วันนี้ หรือพรุ่งนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้สื่อให้เห็นว่ามีกฎมีเกณฑ์แต่อย่างใด เขาทั้งหลายเห็นเพียงความแตกต่างเท่านั้น เช่น วันนี้แดดออกท้องฟ้าสดใส พรุ่งนี้ฝนตกมีดฟ้ามัวดิน มะรืนมีฟ้าผ่าน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก เป็นต้น ความแตกต่างที่คนยุคนั้นพบเจอคือสิ่งยืนยันว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ เพราะถ้ามีกฎเกณฑ์จริง ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นจะต้องมีความสม่ำเสมอ ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง แต่สิ่งที่พบเห็นมันไม่ตายตัว มีความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา จึงสงสัยกันว่าความเปลี่ยนแปลงและแปรปรวนดังกล่าวนี้ ใครเป็นผู้กำหนดหรือทำให้มันเป็นไป สุดท้ายได้คำตอบร่วมกันว่าเป็นอำนาจลึกลับอะไรสักอย่าง บอกไม่ได้ว่าลึกลับยังงัย เพราะยังไม่มีรูปแบบที่ตายตัวชัดเจน รู้แต่เพียงว่าลึกลับ ให้คุณให้โทษแก่คน สัตว์ สิ่งของได้

มนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์ได้เอาความปรารถนาในใจของตนเองไปผูกไว้กับอำนาจลึกลับในธรรมชาติ เช่น 1) ความปรารถนาอยากได้ลาภ ได้มีชีวิตรอดปลอดภัย ได้คำสรรเสริญเยินยอ ได้ความสุขจากความรัก การยอมรับนับถือ 2) ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ เช่น อยากเป็นหัวหน้าเผ่า อยากเป็นสามีภรรยา อยากเป็นพ่อคนแม่คน และ 3) การอยากผลักดันสิ่งที่มีที่เป็นออกไป เช่น ไม่อยากเสื่อมลาภ ไม่อยากให้ลูกเกิดมาพิการ ไม่อยากเป็นหม้าย ไม่อยากได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ความเชื่อส่วนลึกที่สุดในใจของมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์จึงได้แก่ “อำนาจลึกลับ” หรือ “น้ำพระทัยเบื้องบน” ที่สถิตอยู่ในธรรมชาติ มีพลังอำนาจบังคับให้ธรรมชาติเป็นไปนานับการ เพราะฉะนั้น ถ้าใครอยากได้อาหาร ได้คู่ครอง ได้รับความปลอดภัยก็ต้องหาวิธีการเอาอกเอาใจ ด้วยการหาของมาเซ่นไหว้ให้ถูกใจเบื้องบน โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งที่นำมาเซ่นไหว้นั้นจะถูกต้องเสมอไป ถ้าเบื้องบนเบื่อหน่าย ไม่โปรดปรานแล้ว ก็ต้องรู้จักปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ลองผิดลองถูกอยู่อย่างนี้เรื่อยไปเพื่อความอยู่รอด เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเองและครอบครัว

เมื่อตีความคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามแนวทางของกระบวนการตรรกศาสตร์ยุคดึกดำบรรพ์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่การพยายามเข้าถึง หรือการเข้าไปถึงใจของผู้บังคับบัญชาจนรู้แน่แก่ใจว่าผู้บังคับบัญชาซึ่งเปรียบเสมือนเบื้องบนนี้รู้สึกพึงพอใจในสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน ของซื้อของฝาก กระเช้าดอกไม้หรือของขวัญที่มีนัยยะของการเอาอกเอาใจที่แฝงด้วยผลประโยชน์ การยกย่องชมเชย คำหวานหูหรือสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาอยากฟัง หลีกเลียงคำพูดหรือประโยคที่ผู้บังคับบัญชาไม่อยากฟัง การกระทำที่ส่งผลกระทบที่ผู้บังคับบัญชาสามารถใช้อำนาจบังคับลงโทษได้ หากทำได้เช่นนี้ คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารแบบกระบวนการตรรกศาสตร์ยุคดึกดำบรรพ์ก็จะเกิดขึ้น คือ การได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นรางวัล และปิดทางที่จะเสื่อมเสีย เช่น ความเสื่อมลาภ การไม่ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง คำติเตียนว่ากล่าว การโดนคำสั่งย้ายให้ไปอยู่หน่วยงานที่ไม่สำคัญหรือขาดช่องทางที่จะทำให้ไม่เติบโตในหน้าที่การงาน เป็นต้น

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนธรรมศยุคโบราณ

กิริติ บุญเจือ (2545ก) อธิบายว่า กระบวนธรรมศยุคโบราณ เป็นกระบวนธรรมศยุคที่ยึดเอากฎของโลกเป็นเกณฑ์ เพราะเชื่อว่า ความสำเร็จอยู่ที่การทำตามกฎของโลกเป็นสำคัญ จึงต้องพยายามค้นคว้าให้รู้กฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

กระบวนธรรมศยุคโบราณเป็นกระบวนธรรมศยุคที่สองของมนุษย์ต่อจากกระบวนธรรมศยุคดึกดำบรรพ์ ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องอภิปรายก็คือ กระบวนธรรมศยุคดึกดำบรรพ์เชื่อว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แต่กระบวนธรรมศยุคโบราณมีความเชื่อตรงกันข้ามคือ เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัว ดังที่ กิริติ บุญเจือ (2546ข) กล่าวว่า กระบวนธรรมศยุคโบราณ เป็นการเข้าใจแบบใหม่อันเป็นการมองทุกอย่างว่า มาจากกฎเกณฑ์ตายตัว ผู้ค้าประกันความชอบธรรมว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัวคือเจ้าสำนัก เพราะเจ้าสำนักเป็นผู้รู้กฎเกณฑ์ของโลกได้ดีที่สุด เข้าทำนองว่า “เดินตามหลังผู้ใหญ่นะไม่ก๊ต” ผู้ที่เชื่อก็ไม่ต้องมาค้าประกันความจริงด้วยตัวเอง ผิดถูกอย่างไรเป็นเรื่องของเจ้าสำนัก เพราะเจ้าสำนักเป็นผู้จัดระบบให้สอดคล้องกับกฎของธรรมชาติ หากระบบเกิดปัญหาขึ้นก็แสดงว่าระบบที่วางไว้ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ

เมื่อตีความคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามแนวทางของกระบวนธรรมศยุคโบราณเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่ การพยายามศึกษากฎระเบียบต่าง ๆ ของทหาร ธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผู้รู้ได้วางไว้ เพราะแม้แต่ผู้บังคับบัญชาก็ต้องเดินตามกฎนี้ ผิดถูกก็ถือว่าผิดและต้องรับโทษเหมือนกันไม่มีข้อยกเว้น การรู้กฎและเดินตามกฎจึงเป็นสิ่งที่ปลอดภัยที่สุดเพราะมีกฎเป็นระบบที่คอยป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายด้วยประการทั้งปวง ในส่วนข้อปฏิบัติก็ต้องสังเกตดูว่า ผู้บังคับบัญชามีความศรัทธาหรือเชื่อถือใครเป็นพิเศษก็ต้องเดินตามข้อปฏิบัติของคน ๆ นั้น ประจวบเป็นเจ้าสำนักที่ควรเคารพบูชาและเชื่อถือปฏิบัติตามคำสอนหรือข้อแนะนำนั้น เช่น ผู้บังคับบัญชาเชื่อถือแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์และได้นำเอาแนวคิดนี้มาจัดระบบกองทัพ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ต้องศึกษาแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ให้แตกฉานและเดินตามกฎเกณฑ์นี้โดยไม่ต้องสงสัย ถ้าผู้บังคับบัญชามีหลักการธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในกองทัพ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ต้องศึกษาว่าหลักการธรรมาภิบาลที่นำมาใช้ดังกล่าวมาจากแนวคิดของใครหรือใครเป็นผู้ตีความขยายความ เป็นต้น เข้าทำนองเป็นศิษย์ยกครู คือ ใช้แนวคิดของใคร ระบบของใคร ก็ต้องเคารพและเชื่อตรงต่อเจ้าของความคิดนั้น ๆ เพราะคนกระบวนธรรมศยุคที่สองยึดถือความซื่อสัตย์ ความกตัญญูเป็นหลัก เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและเกียรติภูมิเอาไว้ สังเกตจากการทำธุรกิจสมัยนั้น เป็นธุรกิจแบบแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น เอาข้าวสารไปแลกกับเกวียน เป็นต้น ขวานาปลูกข้าว มีข้าวแต่ไม่มีเกวียนใช้ ส่วนนายช่างผู้ทำเกวียน มีอุปกรณ์ มีความรู้และทักษะในการทำเกวียน แต่ไม่ได้ทำนา ไม่มีข้าวกิน ก็เอาสิ่งที่ตนมีไปแลกกับสิ่งที่ตนไม่มี เป็นธุรกิจแบบแลกเปลี่ยน (exchange) ที่ต้องอาศัยความน่าเชื่อถือหรือเครดิต (credit) เพราะหากใครไม่มีความน่าเชื่อถือ ก็ยากที่จะมีคนยอมรับนับถือและไม่อยากทำธุรกิจด้วยเพราะขาดความซื่อสัตย์และไร้ศักดิ์ศรี

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคกลาง

กิริติ บุญเจือ (2546ก) กล่าวว่า กระบวนทรรศน์ยุคกลางยึดเอาความสุขในโลกหน้าเป็นหลัก เพราะเห็นความอนิจจังของโลกนี้ว่า แม้จะรู้กฎทุกกฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างไม่บกพร่อง ความสุขในโลกนี้ที่ได้ ก็ไม่สมบูรณ์แบบและไม่ถาวร ความสุขแท้และถาวรมีอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น จึงต้องใช้ชีวิตอันจำกัดและสั้นในโลกนี้เพื่อแสวงหาความสุขแท้ถาวรในโลกหน้า ผู้ที่ยึดมั่น ในความคิดเช่นนี้จะพร้อมสละโลกไปบำเพ็ญพรตกันมาก พบได้ในทุกศาสนาในยุคกลาง เช่น นักบุญในศาสนาคริสต์เน้นในวินัยก็คือวิถีชีวิตที่ตรงข้ามกับชีวิตฟุ้งเฟ้อ ไม่ข้องแวะกับความสุข ในทุกรูปแบบ ไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ทุกอย่างเป็นของศาสนา เป็นต้น

เมื่อตีความคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามแนวทางของกระบวนทรรศน์ยุคกลางเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่ การตั้งเป้าหมายไว้ที่ความสุขในโลกหน้าเป็นสำคัญ โลกหน้าเป็นอภิปรชญาหรือความเป็นจริงสูงสุดที่ควรบรรลุถึง

ทหารที่ต้องการบรรลุถึงโลกหน้าแบบเอกนิยม เช่น การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพรหมัน การเข้านิพพานซึ่งเป็นความจริงสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว การได้เข้าไปอยู่กับพระเจ้า เป็นต้น

ทหารที่ต้องการบรรลุถึงโลกหน้าแบบพหุนิยม เช่น การเข้าไปสู่ดินแดนแห่งสวรรค์ มี 6 ชั้น ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพเทวดา การเข้าถึงพรหมรูปและอรุปรหม การได้เข้าไปอยู่ในอาณาจักรของพระพรหม พระนารายณ์ พระวิษณุ เป็นต้น

ความเป็นจริงสูงสุด คือ โลกหน้าในรูปแบบต่าง ๆ นี้ ทหารกระบวนทรรศน์ยุคกลางเชื่อว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ประเสริฐเลิศเลอหรือสูงสุด เพราะเชื่อว่าคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้แม้มีอยู่จริงแต่ก็เป็นของชั่วคราว ไม่แน่นอน ไม่ใช่คุณภาพชีวิตที่มีความจริงยั่งยืนเหมือนกับโลกหน้า ดังนั้น วิธีการเข้าถึงความเป็นจริงสูงสุดนี้จำเป็นต้องทราบถึงวิธีการของศาสดาที่ตนเคารพนับถืออยู่ เพราะศาสดาเป็นผู้ค้าประกันคุณภาพชีวิตในโลกหน้า เจ้าสำนักคนไหนก็ไม่สามารถการันตีโลกหน้าได้แม่นยำและแน่นอนได้มากกว่าพระศาสดา พระศาสดาเป็นที่สุด พระวจนะของพระศาสดาเป็นหนึ่งไม่มีสอง ตรัสพระวาจาอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้นไม่ผิดเพี้ยน เพราะฉะนั้น ทหารผู้ชาญฉลาดมีความมุ่งหวังจะได้ไปโลกหน้าเพื่อได้คุณภาพชีวิตที่ดีเลิศจึงต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสดา เว้นในสิ่งที่พระศาสดาห้าม ทำในสิ่งที่พระศาสดาอนุญาต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาระสงคราม หากรบราฆ่าฟันเพื่อศาสนาของพระศาสดาแล้วก็ยิ่งจะได้บุญมาก ได้บุญสูงสุดคือโลกหน้าที่จริงยั่งยืน มีความสุขเป็นนิรันดร์ เหมือนอย่างที่ยุคกลางมีการรบเพื่อพระเจ้า โดยเชื่อว่าการรบเพื่อพระเจ้าเมื่อตายไปแล้วจะได้ไปอยู่ในอ้อมกอดของพระองค์

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุค

กระบวนทรรศน์ยุคเป็นกระบวนทรรศน์ที่ 4 ของมวลมนุษยชาติ กิริติ บุญเจือ (2546ข) กล่าวว่า “กระบวนทรรศน์ยุค มองทุกอย่างว่าเป็นระบบเครือข่ายแบบวิทยาศาสตร์” ซึ่งหมายความว่าความเป็นจริง (reality) สามารถเข้าถึงได้และปัญญาของมนุษย์ก็สามารถเข้าใจความเป็นจริงนั้นได้ตรงกัน ดังนั้น ความจริง (truth) ในจิตของมนุษย์จึงมีเครือข่ายตรงกันกับระบบเครือข่ายในเอกภพ มนุษย์ผู้รู้

ระบบเครือข่ายเหล่านี้สามารถถ่ายทอดความจริงที่ตรงกับความเป็นจริงนี้สู่กันและกันได้เพราะมนุษย์มีโครงสร้างสมองคล้ายคลึงกัน (ตามแนวคิดของคานท์) แต่มนุษย์ต้องถ่ายทอดความจริงเหล่านี้ด้วยภาษา และภาษาที่เหมาะสมที่สุดต้องเป็นภาษาอุดมการณ์หรือภาษาวิชาการที่มีนิยามชัดเจน ความชัดเจนในการนิยามช่วยให้ความคิดไม่สับสน สามารถสื่อความเข้าใจของผู้พูดกับผู้รับให้เข้าใจตรงกันได้ ภาษาที่เหมือนการเล่นเกมที่ผู้เล่นจะเข้าใจในเกมจำเป็นต้องสร้างกฎกติกาหรือข้อตกลงในเกมนั้น (ตามแนวคิดของวิตเกินชทายน์) ในทางภาษาก็คือการนิยามศัพท์นั่นเอง

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุคจะเกิดขึ้นได้จริง มนุษย์จะต้องรู้กฎสากล (universal) ซึ่งกฎเหล่านี้หาได้จากกระบวนทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ไม่สามารถหาได้จากกฎเจ้าสำนักทางศาสนาและปรัชญา เพราะกฎทางศาสนาเป็นกฎที่มงายไร้สาระ เป็นความรู้ระดับต่ำสุดของมวลมนุษยชาติตามที่อูกุส กงต์ (Auguste Comte) ได้เสนอไว้เพื่อลดบทบาทและอำนาจของทางศาสนจักร ให้เบาบางและจางลงและหวังว่าวันหนึ่งจะหมดไปและแทนที่ด้วยศาสนาแบบใหม่ที่เป็นศาสนาแบบวิทยาศาสตร์ มีห้องทดลองเป็นโบสถ์ มีนักวิทยาศาสตร์เป็นนักบุญ มีวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นมรรคเป็นที่พึง นอกจากนี้ กฎสากลดังกล่าวยังไม่อาจหาได้จากกฎเกณฑ์ของเจ้าสำนักทั้งหลายเฉกเช่นคนกระบวนทรรศน์โบราณเคยยึดถือ นั่นก็เพราะปรัชญาเป็นเพียงแค่วิทยาศาสตร์เทียม แม้ว่าแอริสตาทเทิล (Aristotle) จะเคยเสนอวิธีการแสวงหาความรู้ไว้อย่างน่าสนใจเพียงใด แต่ก็ยังขาดในส่วนของการทดลอง (test) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้มีเครื่องมือที่ทันสมัยอันเกิดจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีซึ่งสามารถทดลองให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่คนกระบวนทรรศน์โบราณหาไม่ (ปราโมทย์ หม่อมศิลา, 2561)

เมื่อคนกระบวนทรรศน์นวยุคเห็นแน่วแน่ใจเช่นนี้ว่า ความรู้ทางเทววิทยาและศาสนาเป็นความรู้ชั้นต่ำสุด ความรู้ทางปรัชญาเป็นเพียงวิทยาศาสตร์เทียม ก็ได้โอกาสสถาปนาความรู้ที่ตรงกับความเป็นจริงด้วยกฎสากลที่มาจากวิทยาศาสตร์ โดยได้ประกาศหลักการที่สำคัญเอาไว้ดังนี้ (กิริติ บุญเจือ, 2546ค)

1) เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัวและสัมพันธ์กันเป็นระบบเครือข่าย ในกฎแต่ละกฎ จะโยงใยกันหมดเป็นระบบเครือข่ายเหมือนกับระบบคณิตศาสตร์ เพราะฉะนั้นจึงถือว่า คณิตศาสตร์นี้เป็นตัวที่จะนำเราไปสู่โครงสร้างเครือข่ายหรือระบบเครือข่ายของโลกทั้งหมด

2) เชื่อว่าปัญญามนุษย์สามารถเข้าใจระบบเครือข่ายนี้ได้ตรงกันกับเครือข่ายของโลกโดยอาศัยกระบวนทางวิทยาศาสตร์ (คือ การได้กฎแต่ละกฎ) และใช้เหตุผลโยงใยถึงกัน (คือวิชาตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์)

3) เชื่อว่า ภาษาของมนุษย์เราสามารถสื่อเครือข่ายนี้ถึงกันได้ด้วยการสร้าง ระบบภาษาให้เป็นภาษาอุดมการณ์ (โดยการใช้ระบบตรรกศาสตร์มานิยามภาษาเพื่อให้อาจสามารถสื่อเครือข่ายได้อย่างสมบูรณ์)

ใน 3 ระบบเครือข่ายข้างต้นตรงกัน และตอบสนองกันเป็นอย่างดี คือ ระบบเครือข่ายของเอกภพ ปัญหา และภาษา

เมื่อทหารกระบวนทรรศน์นวยกต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกายก็ต้องอาศัยวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เรียนรู้หลักการใช้ชีวิตบนรากฐานทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สารเคมี แร่ธาตุ วิตามินต่าง ๆ ที่อยู่ในอาหารและเครื่องดื่ม เมื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์หรือจิตใจก็ต้องเรียนรู้วิชาจิตวิทยา ใช้ยาบำบัด เพื่อให้อารมณ์เกิดความสุขตามหลักวิทยาศาสตร์ เมื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจริยธรรม ก็ต้องคิดถึงประโยชน์ของมนุษยชาติ ดังที่นักวิทยาศาสตร์ได้เคยทำไว้เป็นตัวอย่างมาแล้ว นักวิทยาศาสตร์ได้เสียสละทุ่มเทแรงกายและแรงสมอง เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อการวิเคราะห์วิจัย ซึ่งตรงกับหลักการของลัทธิประโยชน์นิยมที่ว่า “เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด” ความสุขที่ได้รับก็จะเป็นความสุขสากลที่ไม่มีการแบ่งแยกความสุขเหมือนกับทางศาสนาหรือกระบวนทรรศน์ยุคกลาง ไม่มีการแบ่งแยกความสุขไว้เฉพาะสำนักใดสำนักหนึ่งเหมือนในกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ ไม่ไร้กฎเกณฑ์แบบหลักลอยเหมือนกับกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ ทหารกระบวนทรรศน์นวยกจึงมีคุณภาพชีวิตที่เป็นสากล มีความแน่นอนสม่ำเสมอตรงกับความเป็นจริงในธรรมชาติมากที่สุด เพราะเข้าถึงความจริงเป็นระบบเครือข่าย มีเครื่องมือและวิธีการที่ยอมรับนับถือได้อย่างเป็นสากลคือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์จะช่วยให้คุณภาพชีวิตของทหารเป็นจริงได้และแบ่งปันคุณภาพชีวิตเหล่านี้ไปสู่ผู้อื่นในสังคมด้วย คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยกจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สามารถชี้วัดเป็นรูปธรรมได้ คุณภาพชีวิตของทหารกระบวนทรรศน์นวยกจึงเน้นไปที่ประโยชน์ส่วนตัว เช่น เงินเดือน สวัสดิการ ความมั่นคงของอาชีพ (ปราโมทย์ หม่อมศिला, 2561)

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์หลังนวยก

การคิดอย่างสร้างสรรค์ (creative thinking)

การสร้างสรรค์ทฤษฎีใหม่ ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขาดความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์จำเป็นต้องมีจินตนาการสำหรับก้าวพ้นกรอบเดิม ๆ เพื่อไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่าเสมอ ยกตัวอย่าง เช่น ทฤษฎีสัมพัทธภาพเป็นต้น

หลังจากที่อายน์ชไตน์ (Albert Einstein) ตีพิมพ์ทฤษฎีสัมพัทธภาพทั่วไปได้ไม่นาน ตัวเขาเองและคนอื่น ๆ ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับเอกภพทั้งหมด และภายในเวลาไม่กี่สัปดาห์ งานวิจัยของเขาเหล่านี้ก็นำไปสู่ทฤษฎีที่น่าจะพอเชื่อถือได้ ทฤษฎีสัมพัทธภาพทั้งสองนี้ถือเป็นความสำเร็จอันล้ำค่าที่สุดชิ้นหนึ่งของมวลมนุษยชาติและอายน์ชไตน์ก็ใช้มันลบลมโนคติเกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงในแบบนิวตันจนหมดสิ้น (Brian Geene, แปลโดย ดร.อรรถกฤต ฉัตรภูติ, 2552) และต่อมาอายน์ชไตน์ได้คิดค้นงานด้านคว้นดัมในทศวรรษ 1920 แต่เขารู้สึกไม่สบายใจอย่างมากกับงานเวิร์นเนอร์ ไฮเซนเบิร์ก ไนโคเปนฮาเกน พอล ดิแรก ในแคมบริดจ์ และเออร์วิน ชโรดิงเจอร์ ในซูริก ซึ่งร่วมกันพัฒนาภาพความจริงใหม่ เรียกชื่อว่า กลศาสตร์คว้นดัม บรรดาอนุภาคเล็ก ๆ ไม่มีตำแหน่งและความเร็วที่แน่นอนอีกต่อไป ยิ่งเราวัดตำแหน่งของอนุภาคได้แม่นยำขึ้น เราก็จะวัดความเร็วของอนุภาคได้แม่นยำน้อยลง และในทางตรงกันข้ามอีกด้วย อายน์ชไตน์ไม่พอใจในความไม่แน่นอนของกฎพื้นฐานอย่างยิ่ง และเขาก็ไม่เคยยอมรับกลศาสตร์

ควันท้มอย่างเต็มที่ ความรู้สึกของเขาแสดงออกมาชัดเจนในคำกล่าวของเขารู้จักกันดี “พระเจ้าไม่เล่นทอดลูกเต๋าหรอก” ทว่านักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ยอมรับทฤษฎีควันท้มใหม่ เพราะว่าสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่อธิบายไม่ได้มาก่อน และความสอดคล้องกับการทดสอบ ทฤษฎีควันท้มกลายเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเคมีวิทยาศาสตร์โมเลกุลและอิเล็กทรอนิกส์และเป็นพื้นฐานสำคัญของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนโลกในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา (Stephen Hawking, แปลโดย ดร.ชัยวัฒน์ คุประตกุล, 2544)

คุณูปการของความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้หยุดแค่ทฤษฎีสัมพัทธภาพเท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ขึ้นมามากมายในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน ความคิดสร้างสรรค์ทำให้มนุษย์กล้าคิดพ้นจากกรอบเดิม ๆ ที่เคยยึดมั่นถือมั่น ปรชญาหลังนวยุคสายกลางเสนอหลักยึดเหนี่ยวแต่ไม่ยึดติด เพื่อให้ใจของมนุษย์มีความยืดหยุ่น คือ ไม่สุดโต่งไปในด้านใดด้านหนึ่งระหว่างการยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งนี้เท่านั้นถูก สิ่งอื่นเป็นโมฆะ กับการไม่ยึดอะไรเลย ตั้งหน้าตั้งตาทำลายทุกอย่างที่เป็นระบบโครงสร้าง ตัดสินใจเอาเฉพาะหน้าโดยไร้สิ่งยึดเหนี่ยวและไม่เสนอสิ่งใหม่ใด ๆ ขึ้นมาด้วย

ความคิดสร้างสรรค์ต้องอยู่บนหลักเหตุผล เหตุผลจะเกิดได้ก็ต้องตั้งคำถามให้เป็น คือ ไม่ใช่แค่การตั้งคำถามแบบทั่วไป (question) แต่ต้องรู้จักวิธีทำให้เป็นคำถาม (questionization) โดยถามด้วยคำว่า “ทำไม” (Why) เช่น ถ้ามีคน ๆ หนึ่งถูกยกย่องว่าเป็นคนมีคุณธรรม เราต้องใช้วิธีทำให้เป็นคำถามว่าทำไมคน ๆ นี้จึงถูกยกย่องว่าเป็นคนมีคุณธรรม แล้วหาคำตอบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การอธิบายเพื่อตอบคำถามว่า “ทำไม” มักจะตอบด้วยประโยค “เพราะว่า” แต่เนื้อหาที่อธิบายนั้นจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ การรู้จักสร้างมุมมองและทิศทางไปในทางที่ดีเพื่อค้นหาสิ่งที่มีอยู่ในตัวคน ๆ นั้นว่า คุณธรรมที่เขายึดถือและปฏิบัติอยู่นั้น “มี” เรื่องอะไรบ้างที่ทำให้เขา “เป็น” คนที่มีคุณธรรม การอธิบายจะเป็นการอธิบายถึงความมีอยู่จริง (exist) ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีการยกตัวอย่างการกระทำหรือการแสดงออก พฤติกรรมหรือความประพฤติที่มีนัยยะบ่งชี้ถึงความเป็นคนมีคุณธรรม เช่น เขาดูแลพ่อแม่ รับผิดชอบในหน้าที่การงาน เป็นต้น การรู้จักแสวงหาความมีอยู่จริงในคุณสมบัติต่าง ๆ เช่นนี้ เป็นการฝึกมองสิ่งใหม่ ๆ ในประเด็นที่เราต้องการศึกษา เป็นการเปิดใจให้กว้าง เพื่อศึกษาสิ่งใหม่ ๆ รอบตัวที่เกิดจากการวิเคราะห์แยกแยะ การรู้จักวิเคราะห์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ เช่น ชิ้นส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์เมื่อประกอบกันเข้าก็เรียกว่า “คน” แต่ถ้าวิเคราะห์ออกไปก็จะกลายเป็นสิ่งอื่นที่ไม่เรียกว่า “คน” แต่เรียกเป็นสิ่งอื่นแทน เช่น เรียกว่าแขน ขา หัว ตา จมูก ลำไส้ หัวใจ เลือด เป็นต้น นอกจากการวิเคราะห์แล้ว การสังเคราะห์ก็ยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ เช่น น้ำ ประกอบด้วยธาตุไฮโดรเจน และออกซิเจน ถ้าเราใช้วิธีการวิเคราะห์คุณสมบัติของธาตุทั้งสองก็จะทราบข้อมูลใหม่ ๆ ขึ้นมาว่า ไฮโดรเจน มีคุณสมบัติ “ติดไฟ” ส่วนออกซิเจนมีคุณสมบัติ “ช่วยให้ไฟติด” ตามธรรมชาติแล้วถ้าธาตุทั้งสองมารวมกัน ความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นก็คือการเผาไหม้ที่รุนแรง แต่ในความเป็นจริงเมื่อนำธาตุทั้งสองมาสังเคราะห์กัน กลับกลายเป็นคุณสมบัติใหม่ คือ “เป็นสิ่งดับไฟ” และยังสามารถดื่มได้ นำไปประกอบอาหารเพื่อการบริโภคได้ การสังเคราะห์จึงเป็นที่มาของวิธีคิดสร้างสรรค์อีกแบบหนึ่ง

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Mind)

กิริติ บุญเจือ (2545ก) อธิบายไว้ว่า วิจารณ์ญาณ ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. วิเคราะห์ (analytic) แจกแจงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาตรงประเด็น
2. วิจัย (appreciative) คือ ประเมินค่าแต่ละประเด็นที่แจกแจงออกมา
3. วิธาน (applicative) คือ ลงมือทำการอย่างมีวิธี คือ เลือกเอาเฉพาะที่เห็นว่าจะจะเป็นคุณ

มาใช้ตามเป้าหมาย

จริยศาสตร์แห่งการดูแล (Ethics of Care)

ซีกมันท์ บอเมิน (Zygmunt Bauman) นักจริยศาสตร์หลังนวยุค เสนอความคิดเป็นพื้นฐานว่า มนุษย์เรามีได้มีแต่เพียงกิเลสที่ทำให้คนอยากทำชั่ว แต่ให้สำนึกให้ดี ๆ จะพบว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมชนิด มีภาวะเพื่อผู้อื่น (Being for the Other) เป็นความเป็นจริงแรกในตัวตนของมนุษย์ ขอให้มีโอกาสได้ปลูก ขึ้นมาและพัฒนาให้ทั่วถึงด้วยการศึกษาที่ถูกต้องซึ่งมีรายละเอียดน่าสนใจศึกษาโดยเฉพาะต่อไป ในฐานะ เป็นจุดเริ่มต้นของจริยศาสตร์แห่งการดูแล (กิริติ บุญเจือ, 2551) คือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว และ พลังร่วมมือ ต่อมา ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ ได้เพิ่มพลังแสวงหาขึ้นมาอีก จึงกลายเป็นพลังของปัญญา 4 อย่าง คือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

พลังสร้างสรรค์ช่วยให้มนุษย์หลายกรอบประสบการณ์และความเชื่อเดิม ๆ เพื่อ “ย้อนอ่านใหม่ หมดไม่ลดละอะไรเลย” (reread all, reject non) ในทุกสิ่ง เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ยืนยันสิ่งที่ คิด และหยั่งรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยความสามารถทางปัญญาเพื่อค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เช่น

(1) ทฤษฎีสัมพัทธภาพระหว่างวัตถุและพลังงาน ที่ค้นพบโดยอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในวงการวิทยาศาสตร์ ในการผลิตพลังงานนิวเคลียร์

(2) การประดิษฐ์แท่นพิมพ์เครื่องแรกสำเร็จ โดย โยฮัน กูเตนเบิร์ก (Johann Gutenberg) ใน ปี ค.ศ. 1442 เป็นผลให้สามารถพิมพ์หนังสือได้จำนวนมากในเวลาเดียวกัน อันเป็นการขยายโอกาสใน การรับรู้ทางด้านความรู้อย่างกว้างขวาง

(3) การประดิษฐ์โทรศัพท์เครื่องแรกระหว่างรัฐนิวยอร์ก และชิคาโก โดยอเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell) ใน ค.ศ. 1874 เป็นต้นแบบของการผลิตเครื่องมือสื่อสารในปัจจุบัน อีกมากมาย

ด้านการบริหารก็เช่นกัน ได้มีการใช้พลังสร้างสรรค์เพื่อริเริ่มและเปลี่ยนแปลง เช่น

(4) เฟรดริก เทย์เลอร์ (Frederick W. Taylor) ผู้ซึ่งได้ยอมรับว่าเป็น “บิดาแห่งศาสตร์การ บริหาร” ความคิดเบื้องต้นคือการเพิ่มความสามารถในการผลิต โดยให้ค่าจ้างของพนักงานขึ้นอยู่กับผลิต ภาพของพนักงาน

(5) ปีเตอร์ เอฟ ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) นักคิดด้านการบริหารสมัยใหม่ เป็นผู้เสนอ ความคิด “ธุรกิจข้ามชาติ” และ “ศูนย์ข้อปึงสากล” รวมทั้งศาสตร์ด้านการบริหารอย่างมีเป้าหมาย ในปี ค.ศ. 1954 (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

แม้ว่าพลังสร้างสรรค์จะดูเหมือนว่าเป็นพลังด้านบวก แต่บางครั้งก็อาจสร้างความเสียหายให้เกิดแก่ผู้อื่นและสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องมีพลังที่สองคือ พลังปรับตัว เพื่อให้มนุษย์รู้จัก “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์” กล่าวคือ สิ่งใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติร่วมกัน ส่วนใดที่เห็นต่างก็ให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่ายที่ควรนำมาสนับสนุนกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อมนุษย์รู้จักใช้พลังปรับตัวให้เกิดประโยชน์ ก็จะมีการก้าวออกจากจุดยืนและประสบการณ์เดิม ๆ ที่ตนยึดอยู่เพื่อก้าวไปสู่จุดสนใจของคนอื่น คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา แสวงหาการมีส่วนร่วมด้วย “พลังร่วมมือ” กิรติ บุญเจือ (2551) กล่าวว่า ในสังคมปัจจุบันไม่มีใครจะอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว เพราะความเป็นอยู่ในปัจจุบันมีปัญหาซับซ้อนยิ่งนัก ผู้มีเป้าหมายเหมือนกันหรือผลประโยชน์ร่วมกันจึงต้องหันหน้าเข้าปรึกษาหารือกัน และช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการรักษาผลประโยชน์ของกันและกัน ยิ่งกว่านั้นการซื้อขายในปริมาณมากย่อมลดราคาต้นทุนลงได้มาก จึงเห็นกันอยู่ว่า องค์กร ชุมชน สโมสร สหกรณ์ สมาคม ฯลฯ เกิดขึ้นราวกับดอกเห็ด การร่วมมือเคยมีมาแล้วในอดีต แต่ทว่าการร่วมมือในอดีตมักจะมีพื้นฐานอยู่บนความจงรักภักดี ในปัจจุบันการร่วมมือมักจะเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ บนพื้นฐานของความเสมอภาค ประทานได้จากการเลือกตั้งคะแนนเสียงข้างมาก โดยไม่ขึ้นต่อยศถาบรรดาศักดิ์หรือวงศ์ตระกูล จึงนับว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมปัจจุบัน การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยก็ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกันนี้ แม้จะเป็นความต้องการของมนุษย์ปัจจุบันก็ต้องร่วมมือกัน แต่ความล้มเหลวก็เกิดขึ้นให้เห็นอยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะสมาชิกไม่รู้จักร่วมมืออย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ การร่วมมือได้อย่างดีและสม่ำเสมอจึงนับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญข้อหนึ่งของชีวิตในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้สติปัญญา การใช้ความสามารถส่วนบุคคล และการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนประดิษฐ์กรรมต่าง ๆ การร่วมมือไม่ว่าจะในระดับใดทั้งสิ้นต้องการคุณธรรมนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลสภาพและสิ่งแวดล้อม เพราะทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใกล้ชิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ธรรมชาติ ไม่ว่า ณ ส่วนใดของโลก ย่อมมีผลกระทบต่อทุกส่วนของโลก

พลังสุดท้ายคือพลังแสวงหา เป็นพลังที่มีความจำเป็นต่อจากพลังร่วมมือ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า กิรติ บุญเจือ ได้เพิ่มพลังที่ 4 นี้ขึ้นมาก็เพื่อให้เกิดสถานะเคลื่อนที่ไปข้างหน้าไม่มีที่สิ้นสุด (becoming) เพื่อให้เกิดการแสวงหาในสิ่งที่ขาดหาย เพราะถึงแม้ว่าจะมีกระบวนการร่วมมือ แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างแล้ว แต่ข้อเท็จจริงที่ผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานร่วมกันต้องประสบก็คือ การร่วมแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทยปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งอาจจะเกิดจากการบริหารคน บริหารธุรกิจ บริหารงานวิชาการ เป็นต้น เพราะปัญหาหลาย ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นบางครั้งไม่มีอยู่ในตำราเพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีพลังแสวงหาเพื่อมาเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายให้สมบูรณ์

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์หลังนวยุคจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Mind) และจริยธรรมดูแล (Ethic of Caring) เพื่อให้ทหารมีความคิดและจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเองไม่ใช่ออกนโยบายมาบังคับให้ทหารปฏิบัติตามแบบปรัชญานวยุค แต่เน้นการมีส่วนร่วม (participant) กระบวนการในการเสริมสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นความสุขจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามสัญญา

ปัญญา หรือสุขแท้ตามความเป็นจริงด้วยการสร้างสรรค์ ร่วมมือ ปรับตัว และแสวงหา (ปราโมทย์ หม่อมศิลา, 2561)

บทสรุป

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารทั้ง 5 กระบวนทรรศน์ กล่าวโดยสรุปได้ว่า 1) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคดิจิทัลค้ำบัรพ์ คือการแสวงหาความสุขของตนเองและครอบครัวด้วยการเอาใจผู้มีอำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ซึ่งคุณภาพชีวิตจะเน้นไปที่ความสุขทางวัตถุเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการกินดีมีสุข ปลอดภัยและไร้กังวลเป็นพื้นฐาน 2) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการทำถูกหรือผิดระเบียบวินัย กฎที่ดีมีลักษณะแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน ไม่เลือกกว่าจะเป็นใคร ยศถาบรรดาศักดิ์ใหญ่โตหรือร่ำรวยมาจากไหน เมื่อเข้ามารับราชการทหารแล้วต้องอยู่ภายใต้ระเบียบวินัย กฎกติกาเดียวกัน ไม่มีข้อยกเว้น 3) ชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคกลาง เป็นคุณภาพชีวิตเพื่อแสวงหาความจริงอันสูงสุด และประเสริฐสุดในโลกหน้า 4) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุคเป็นคุณภาพชีวิตสากลที่ตรงกับความเป็นจริง เพราะความจริงที่อยู่ในสมองเป็นความเข้าใจในเรื่องคุณภาพชีวิตที่ตรงกับความเป็นจริงของโลกและเอกภพ ทหารที่เชื่อวิทยาศาสตร์ย่อมได้คุณภาพชีวิตที่ดีเสมอ ที่ต้องเชื่อว่าคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุคจะเกิดขึ้นได้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ก็เพราะว่า ความเป็นจริงมีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอนและสม่ำเสมออย่างเป็นสากล หลักวิทยาศาสตร์เป็นความจริงสากล เพราะฉะนั้น หลักวิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและวางใจได้ที่สุด 5) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนทรรศน์ 5 มาจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (ในส่วนตาข่าย) ไม่ติดกรอบความคิดเดิม ๆ (ในส่วนบมข่าย) และศิลปะในการจูงใจให้คนเชื่อ (ในส่วนใยข่าย) แต่รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน โดยมีคุณภาพชีวิตคือการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมดูแลซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งพลังปัญญาของมนุษย์ ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545ก). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- _____. (2545ข). *ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- _____. (2546ก). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มสาม ย้อนอ่านปรัชญายุคกลางของมนุษยชาติ*. กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.
- _____. (2546ข). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มสี่ ย้อนอ่านปรัชญานวยุคของมนุษยชาติ ช่วงสร้างระบบเครือข่าย*. กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.
- _____. (2546ค). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มห้า ย้อนอ่านปรัชญากังขาของมนุษยชาติ*. กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.
- _____. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ : เซน ปรีณัตติง.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *ลายแทงนักคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : ชัคเชส มีเดีย.
- เกษม จันทรแก้ว. (2558). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(2) : 259-266.
- เมธา หริมเทพาธิป และ เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). *พัฒนาอย่างพอเพียงด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อธรรมาภิบาล*. ใน รวิช ตาแก้ว/ (บก.), ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (หน้า 207-27). กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). *ญาณปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ใน รวิช ตาแก้ว/ (บก.), ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (หน้า 73-87). กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.
- Geene, B. *The Fabric of The Cosmos*. แปลโดย ดร.อรรถกฤต ฉัตรภูติ. (2552). *ถักทอจักรวาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- Hawking, S. *The Universe in A Nutshell*. แปลโดย ดร.ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2544). *จักรวาลในเปลือกนัท*. กรุงเทพฯ : บริษัท พีดับบลิว พรีนติ้ง จำกัด.

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 : ระเบิดจากข้างใน Application of Work Principles 1 of King Rama IX : Inside-out blasting

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchalerroj

บริษัทไฟเบอร์วัน จำกัด (มหาชน)

Fiberone Public Company Limited

Email: win@chairoj.net

Received: February 16, 2024; Revised: February 28, 2024; Accepted: February 28, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาและนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 คือ ระเบิดจากข้างใน โดยเริ่มจากการศึกษาคำอธิบายจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จากนั้นศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงเสนอเทคนิคการประยุกต์ใช้ในลักษณะแนวทางขับเคลื่อนหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน” ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ใช้แรงบันดาลใจเป็นตัวนำ 2) ใช้การศึกษายอย่างเป็นระบบเป็นตัวตาม 3) มีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย การระเบิดจากข้างในมาจากความตระหนักในตน เป็นความใส่ใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความจริงใจ แน่วแน่ ที่จะทำความเข้าใจ ยอมรับ และก้าวข้ามปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อ พร้อมเชื่อมต่อด้วยความรักความเข้าใจทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับประเทศ ตลอดจนระดับนานาชาติ เกิดความรู้สึกสามัคคี เป็นพลังความเข้มแข็งที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน ด้วยการแบ่งปันให้กันและกัน

คำสำคัญ: หลักการทรงงาน, ระเบิดจากข้างใน, การประยุกต์ใช้

Abstract

This academic article aims to study and present the Application of Work Principles 1 of King Rama IX : Inside-out blasting, starting with an examination of the definition from the Office of the Royal Development Projects Board (ORDPB). Following this, it explores related concepts and theories before proposing application techniques in driving the principle of “Inside-out blasting”, consisting of three steps : 1) Using inspiration as a guiding force, 2) Systematically pursuing education, and 3) Aiming for a quality life. The explosion from within comes from self-awareness, a genuine concern to address issues that arise with sincerity, a willingness to understand, accept, and overcome obstacles without giving up easily. It involves connecting with love and understanding at various levels, from family, community, national, to international levels. It fosters a sense of unity and strength that helps build immunity within the community through sharing and caring for one another.

Keywords : Principles 2 of King Rama IX, Inside-out blasting, Application

บทนำ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาและนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 2 คือ ระเบิดจากข้างใน ดังนั้น จึงควรมีการปูพื้นฐานแนวคิดในหลักการทรงงานข้อนี้จากข้อสรุปของทางสำนักงาน กปร. (2559) ดังนี้

“พระองค์ทรงมุ่งเน้น เรื่องการ พัฒนาคน ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน แล้วจึงออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญ หรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาสังคมภายใน หมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว”

หลักการทรงงานข้อนี้ มุ่งเน้นปรัชญามนุษยศาสตร์เป็นพื้นฐาน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในระดับบุคคล และครอบครัวให้มีความสมดุล มั่งคั่ง จากภายในสู่ภายนอก คือ สามารถพึ่งพาตนเองได้ แก้ปัญหาได้ มีภูมิคุ้มกันเพียงพอที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อม จากนั้น จึงขยายความสมดุลและมั่นคงด้วยการแบ่งปันอย่างสร้างสรรค์ สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน ไปพร้อม ๆ กัน แล้วขยายไปสู่ชุมชนรอบข้าง ดังนั้นจึงต้องอาศัยความรู้รักสามัคคีเข้ามาเป็นส่วนประกอบ เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดสู่ความยั่งยืน

การระเบิดจากภายในเป็นเรื่องของการเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึง “ความรู้สึกนึกคิด” จากภายในของตนเอง เช่น เข้าใจถึงเจตนาารมณ์ แรงจูงใจ

แรงบัลดาลใจ สิ่งที่ต้องการหรือความคาดหวัง ตลอดถึงแรงขับ (drive) จากภายในที่อยากจะหลุดพ้นจากสิ่งเดิม ๆ ที่สร้างปัญหาหรือก่อให้เกิดความทุกข์ในชีวิตประจำวัน (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565)

ระเบิดจากข้างในคืออะไร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนสังคมให้ประสบความสำเร็จ “ต้องระเบิดจากข้างใน” ในความหมายก็คือ ต้องมุ่งพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ “คนและครอบครัวในชุมชน” ที่เข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพความพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล่มสลายได้

การระเบิดจากข้างใน มีความสัมพันธ์กับความตระหนักรู้ (Awareness) โดยเป็นสภาวะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้หรือมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบความคิดหรือสภาวะที่แต่งตั้งขึ้น เราสามารถแบ่งการตระหนักรู้ออกเป็นหลายประเภทได้ อาทิ

- การตระหนักรู้ต่อตนเอง (Self-awareness) การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง รวมถึงความรู้สึก ความคิด เช่นการรับรู้ถึงคุณลักษณะ ความสามารถ และความจำเป็นของตน
- การตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental awareness) การรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาวะแวดล้อมที่ตนอยู่ เช่นการรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สังคม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว
- การตระหนักรู้ต่อความรู้ (Knowledge awareness) การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูล และการเรียนรู้เพิ่มเติม

การตระหนักรู้ต่อความรู้สึก (Emotional awareness) การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น รวมถึงการรับรู้ถึงสาเหตุและผลที่สร้างความรู้สึกลักษณะนั้น ๆ

การตระหนักรู้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเอง และช่วยให้เราสามารถเข้าใจและตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีสติสัมปชัญญะ และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อตนเองและสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา

รูปแบบของหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน”

การจะระเบิดจากภายในได้นั้น อาจต้องเริ่มจากการเข้าใจตนเองและผู้อื่นเสียก่อน หลักการเข้าใจตนเองและผู้อื่นนั้นอาจทำได้หลายวิธี เช่น 1) สังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด 2) สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น 3) ศึกษาผลงานประวัติของบุคคล ศึกษาการทำงานร่วมกัน 4) จากแบบทดสอบทางจิตวิทยาและแนวคิดทางจิตวิทยา แล้วนำมาวิเคราะห์ตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้การทำความเข้าใจผ่านทฤษฎีทางจิตวิทยา เช่น ทฤษฎีตัวตน ทฤษฎีหน้าต่างโงะฮารี เป็นต้น ก็เป็นอีกแนวทางหรือวิธีการหนึ่งในการรู้จักและเข้าใจตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทฤษฎีตัวตน (self theory)

แนวทางที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองได้นั้นอาจกระทำได้โดยศึกษาและวิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง คาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) แบ่งตัวตนของบุคคลออกเป็น 3 แบบ ดังนี้ (Gendlin, 1988)

1.1 ตนที่ตนมองเห็น (self-concept) คือ ภาพของตนที่บุคคลมองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร คืออะไร มีความรู้ ความสามารถ และลักษณะเฉพาะตนอย่างไร เช่น การมองว่าตนเองเป็นคนสวย คนเก่ง คนช่างพูด คนดื้ออวดวาสนา คนเก็บตัว เป็นต้น โดยทั่วไปบุคคลจะรับรู้และมองเห็นตนเองหลายแง่หลายมุม ซึ่งอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็น เช่น คนที่ชอบเอาใจเอาเปรียบผู้อื่น อาจไม่เคยนึกเลยว่าตนเองเป็นบุคคลประเภทนั้น ตนที่ตนมองเห็นนี้ คือ ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง และอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งเดียวกันกับตนตามการรับรู้ของตนเอง (perceived self)

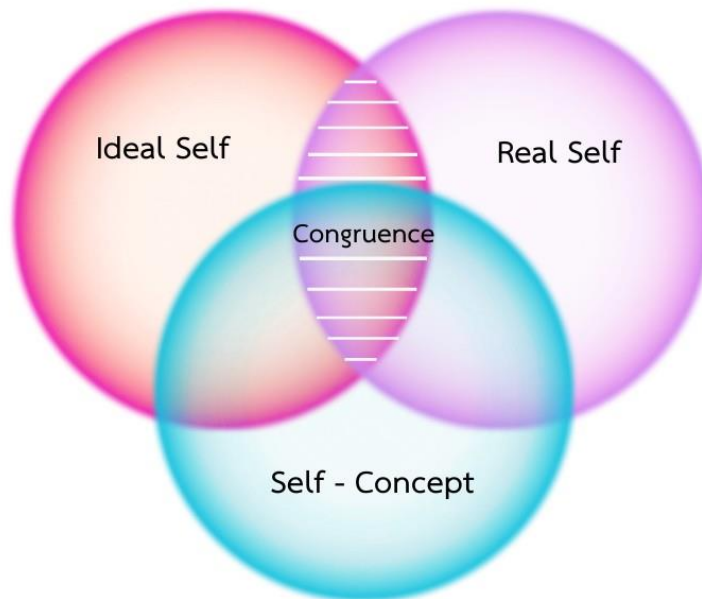
1.2 ตนตามที่เป็นจริง (real self) คือ ลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง เช่น ความสามารถ ความถนัด ข้อดีข้อเสียตามที่เป็นจริงซึ่งบ่อยครั้งที่ตนมองไม่เห็นข้อเท็จจริงของตน เพราะเป็นกรณีที่ทำให้รู้สึกเสียใจ เศร้าใจ ไม่เทียมหน้าตากับบุคคลอื่น ๆ หรือรู้สึกผิด เป็นบาป เป็นต้น

1.3 ตนตามอุดมคติ (ideal self) คือ การรับรู้สิ่งที่ตนเองอยากจะมีอยากจะเป็นแต่ยังไม่มี ไม่เป็นในสภาวะปัจจุบันหรือการรับรู้สิ่งที่ตนเองปรารถนาอยากจะมีอยากจะเป็น เช่น นายจักรชัยเป็นคนเรียนหนังสือไม่เก่ง แต่นึกอยากเป็นคนเรียนเก่งสอบได้ที่ 1 หรือนางสาวแพรวา เป็นคนผิวดำ ตัวอ้วน เตี้ย แต่นึกอยากเป็นคนผิวนวล หุ่นดี และสูงเหมือนนางแบบ เป็นต้น

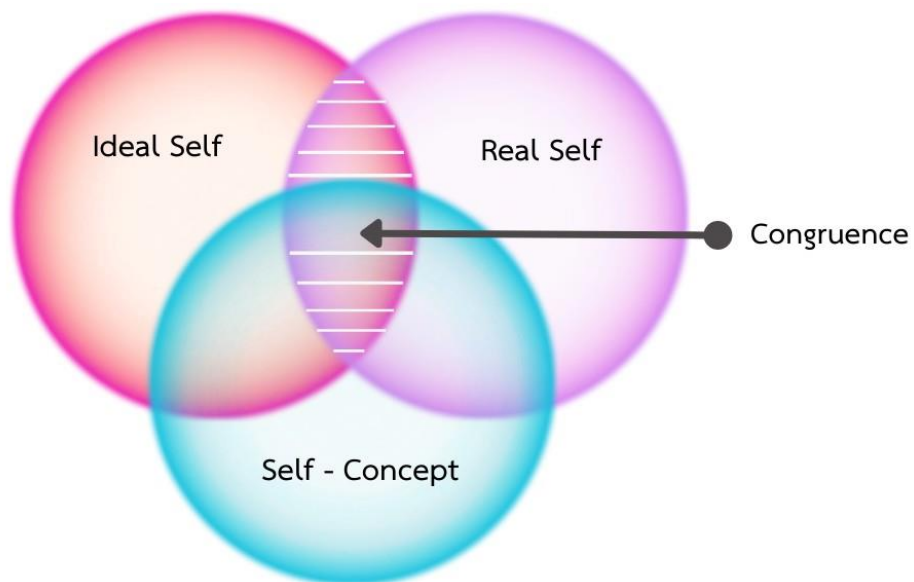
นอกจากนี้โรเจอร์ส ยังเชื่อว่า การที่บุคคลมีตนตามที่ตนมองเห็นหรือมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน สอดคล้องและใกล้เคียงกับตนตามที่เป็นจริง จะเป็นผลดีกับการดำเนินชีวิต เพราะบุคคลจะมีความมั่นใจและบุคลิกภาพที่มั่นคง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีสมรรถภาพสูงในการประกอบภารกิจตามหน้าที่ ไม่ค่อยมีความวิตกกังวล ยิ่งไปกว่านั้นการที่บุคคลมองเห็นตนเองตามความเป็นจริง มักมองเห็นตนตามอุดมคติที่ค่อนข้างเป็นไปได้ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความมุ่งมั่น หวัง กระตือรือร้น มีความหวัง และพึงพอใจตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความพอใจในบุคคลอื่นด้วย ส่วนผู้สร้างภาพตามอุดมคติห่างไกลตนตามที่เป็นจริง เมื่อประสบความผิดหวังในตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ ทำให้มองตนเองและผู้อื่นในแง่ลบ มีเพื่อนน้อย คบหาสมาคมกับใคร ๆ ยาก บุคคลประเภทนี้มักมีข้อสับสนขัดแย้งในตนเองกับผู้อื่น ดังนั้น การรู้จักและมองเห็นตนเองตามที่เป็นจริง จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุขของบุคคล

ผู้ที่มีสุขภาพจิต สามารถปรับตัวได้ มีความพึงพอใจในตนเอง คือผู้ที่มีตนทั้ง 3 ชนิด มีส่วนที่ใกล้เคียงกันหรือมีส่วนที่สัมพันธ์กันมาก ดังรายละเอียดที่แสดงสัดส่วนของบริเวณที่ตนทั้ง 3 สัมพันธ์หรือใกล้เคียงกัน (congruence) ในภาพประกอบที่ 1 มีส่วนที่ตนทั้ง 3 สัมพันธ์และใกล้เคียงกันมากส่วนในภาพประกอบที่ 2 แสดงให้เห็นว่าตนทั้ง 3 มีส่วนสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกันน้อยกว่า ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้ที่มีตนทั้ง 3 จะเป็นผู้มีอารมณ์ไม่มั่นคงและมีการปรับตัวไม่ดี เช่น ผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนที่ตรงต่อความเป็นจริงแตกต่างจากตนในอุดมคติมาก จะมีความรู้สึกเป็นทุกข์ โกรธ และผิดหวังในตนเอง ที่ไม่

สามารถทำหรือเป็นไปได้ใกล้เคียงกับอุดมคติ แต่ถ้าความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนทั้ง 3 ชนิด ใกล้เคียงกันมาก ๆ หรือแทบจะไม่ต่างกันเลย บุคคลก็จะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์หรือพัฒนาตนเองใด ๆ เกิดขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบตนทั้ง 3 มีส่วนสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกันมาก

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบตนทั้ง 3 มีส่วนสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกันน้อย

2. ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี (The Johri Window)

Joseph Luft (1970) ได้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาและเรียกทฤษฎีนี้ว่า "ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี" หรือบางครั้งนักวิชาการหลายท่านเรียกว่า "ทฤษฎีหน้าต่างหัวใจของโจฮารี" ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งแสดงให้เห็นเข้าใจถึงการตระหนักรู้ตนของบุคคล ในสถานการณ์ที่แสดงพฤติกรรมติดต่อกับบุคคลอื่น นั่นคือก่อนที่บุคคลจะยอมรับผู้อื่นได้นั้น จำเป็นที่บุคคลจะต้องรู้จักและยอมรับตัวเองเสียก่อน ซึ่งสามารถทำได้โดยอาศัยทฤษฎีที่เรียกว่า “หน้าต่างโจฮารี” ทฤษฎีนี้ได้แบ่งพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลออกเป็น 4 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริเวณเปิดเผย (Open Area) ตนเองและคนอื่นรู้ หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลเข้าใจว่าตนเองกำลังทำอะไร อยู่ด้วยวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายใด และในขณะเดียวกันบุคคลอื่นก็เข้าใจถึงการกระทำและจุดมุ่งหมายที่บุคคลนั้นแสดงออกอย่างถูกต้องตรงกัน เช่น บุคคลหนึ่งเมื่อเกิดความไม่พอใจ จะแสดงออกทางพฤติกรรม โดยมีท่าทางมีนตึงสีหน้าเฉยเมยและดวงตาเปลี่ยนแววลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะประจำตัวที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่บุคคลนั้นเกิดความไม่พอใจ และต้องการแสดงให้คนอื่นทราบว่าเขาไม่พอใจจนเป็นที่สังเกตได้ของคนอื่น ดังนั้น เมื่อบุคคลนั้นเกิดความไม่พอใจก็จะแสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมา คนอื่นทราบได้ทันทีว่าบุคคลนั้นไม่พอใจ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 บริเวณจุดบอด (blind area) คนอื่นรู้แต่ตนเองไม่รู้ หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลไม่รู้ว่าได้แสดงอะไรออกไป เพราะเหตุใดจึงแสดงอย่างนั้น แต่สิ่งที่บุคคลแสดงออกไปนั้นที่ปรากฏและเข้าใจของคนอื่น โดยชัดแจ้งได้ เช่น บุคคลหนึ่ง เวลาพูดต้องยกคิ้วหรือยกไหล่ ยกตัว โดยไม่มีจุดมุ่งหมาย และบุคคลนั้นก็ไม่ว่าเวลาที่เขาพูดนั้นได้ยกคิ้ว ยกไหล่หรือยกตัว ซึ่งทำไปโดยไม่รู้ตัวและไม่มีจุดมุ่งหมายใด ๆ

ส่วนที่ 3 บริเวณซ่อนเร้น (hidden area) ตนเองรู้ แต่คนอื่นไม่รู้ หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลทราบดีว่าตนเองกำลังทำอะไร อยู่ด้วยจุดมุ่งหมายใด แต่คนอื่นไม่ทราบหรือทราบไปในทิศทางอื่น ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง บุคคลหนึ่งปิดบังนิสัยเจ้าชู้ของตนเอง ที่การวางท่าทางเป็นคนสงบเสงี่ยม เจียมตัว มีสมณะทำให้เป็นที่ยาวใจแก่ผู้พบเห็นว่าเป็นคนดี เป็นต้น

ส่วนที่ 4 บริเวณต่างก็ไม่รู้ (unknown area) ไม่มีใครรู้ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่ตนเองไม่เคยทราบและเข้าใจมาก่อน แล้วคนอื่นก็ไม่เคยทราบและเข้าใจมาก่อนเช่นกัน แต่จะทราบก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่าง ทำให้ต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและอารมณ์ มันไม่เป็นที่ทราบให้ปรากฏมา เช่น บุคคลที่แสดงพฤติกรรมดูเป็นคนน่านับถือ อ่อนหวาน นุ่มนวล ตลอดเวลา แต่เมื่อตกอยู่ในสภาวะแข่งขัน สิ่งที่แสดงออกมานั้นกลับเกิดอารมณ์ริษยาชิงดีชิงเด่น ทำให้แสดงพฤติกรรมและอารมณ์เชิงมุ่งทำลายคู่แข่งออกมา อันเป็นพฤติกรรมและอารมณ์ซึ่งบุคคลนั้นเองและคนอื่นคาดไม่ถึง และเมื่อพฤติกรรมที่ไม่มีใครคาดคิดมาก่อนปรากฏออกมา ก็ทำให้ทั้งตัวบุคคลเองและคนอื่นได้รู้จักและเข้าใจตัวตนของบุคคลนั้นในอีกแง่มุมหนึ่งได้

แนวทางขับเคลื่อนหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน”

ขั้นตอนของหลักการดำเนินงานในข้อนี้ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

1) ใช้แรงบัลดาลใจเป็นตัวนำ

แรงบัลดาลใจอาจมาจากปัญหาที่ต้องการแก้ไขทั้งปัญหาส่วนตัว ปัญหาส่วนรวม ซึ่งมักจะเป็นปัญหาที่ทำให้เจ็บปวดใจ (pain point) หรือมาจากสิ่งที่อยากทำ เช่น เป็นความฝัน เป็นความภาคภูมิใจ เมื่อได้ทำ แรงบัลดาลใจเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ทำให้กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีการปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “พระองค์ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” นั่นคือต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน มิใช่การ นำความเจริญหรือบุคคลจากสังคม ภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว หรืออย่างการ ฟันฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม” พระองค์ตรัสว่า “...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อนแล้วคนเหล่านั้น ก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...” และทรงใช้หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นั่นคือ ก่อนจะทำอะไร ต้องมีความเข้าใจเสียก่อน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหาทั้งทางด้านกายภาพ ด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น และระหว่างการเดินทางนั้น จะต้องทำให้ผู้ที่เราจะไปทำงานกับเขา หรือทำงานให้เขานั้น “เข้าใจ” เราด้วย เพราะถ้าเราเข้าใจเขาแต่ฝ่ายเดียว โดยที่เขาไม่เข้าใจเรา ประโยชน์คงจะไม่ เกิดขึ้นตามที่เรามุ่งหวังไว้ “เข้าถึง” ก็เช่นกัน เมื่อรู้ปัญหาแล้ว เข้าใจแล้ว ก็ต้องเข้าถึง เพื่อให้เขาไปสู่การปฏิบัติได้ และเมื่อเข้าถึงแล้วจะต้องทำอะไรก็ตามที่เขาอยากเข้าถึงเราด้วย ดังนั้น จะเห็นว่าเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งไปและกลับ ถ้าสามารถทำสองประการแรกได้สำเร็จ เรื่อง “การพัฒนา” จะลงเอยได้อย่างดีเพราะเมื่อต่างฝ่าย ต่างเข้าใจกัน ต่างฝ่ายอยากจะเข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาจะเป็นการตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

จะเห็นได้ว่า การระเบิดจากข้างใน ไม่ใช่สภาพของการบังคับให้ต้องทำ หรือเป็นสิ่งที่ยึดเยียดให้ใครก็ตามต้องทำ แต่เกิดจากการสร้างความเข้าใจจนเกิดแรงจูงใจ และก่อนที่คนในพื้นที่พร้อมเรียนรู้ให้เข้าใจได้นั้น ก็ต้อง “เปิดใจ” ของคนในพื้นที่ให้ได้เสียก่อน สามารถ “ปลูกต้นไม้ในใจคน” ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข จนสบายใจเสียก่อน เมื่อคนเปิดใจ “ความไว้วางใจ” จึงจะเกิดขึ้น ความพร้อมที่จะเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาก็จะตามมาเป็นลำดับ

แรงบัลดาลใจ เกิดจาก “แรงจูงใจ” ส่วนแรงจูงใจเกิดจาก “ความจำเป็น” (need) และความ ต้องการ (want) ความจำเป็นเป็นสิ่งที่ต้องตอบสนองต่อธรรมชาติการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ปัจจัย 4 ระบบสาธารณสุขโภชนาการพื้นฐาน ส่วนความต้องการ เป็นความปรารถนา อยากได้ อยากมี อยากเป็น อยากให้เกิดขึ้น คำถามก็คือ เราต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคคล ครอบครัว และชุมชนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับหลักการระเบิดจากข้างในของหลักการทรงงาน คำตอบก็คือ ต้องทำให้เกิดความรัก ความ

เข้าใจในเพื่อนมนุษย์ เชื่อมโยง (connect) ความรักความเข้าใจนั้นสู่สิ่งรอบตัว สู่ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม แผ่นดินที่อยู่อาศัย มีใจที่มั่นคง สมดุล เป็นธรรม พร้อมเสียสละเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม

การระเบิดจากข้างใน เป็นลักษณะของระบบเปิด (open system) ที่พร้อมต่อการเชื่อมต่อกับมนุษย์ และสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว มีภูมิคุ้มกัน ได้แก่ สติปัญญาหรือสติสัมปชัญญะ (ฐานรอบรู้) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งตรงข้ามกับระบบปิด (close system) ที่เป็นโลกทัศน์แบบไม่เชื่อมต่อ (disconnect) ไม่เปิดใจยอมรับความแตกต่าง การเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติแบบยึดมั่นถือมั่น อัตตา (Ego) สูง และเห็นแก่ตัว

หากกล่าวในเชิงบุคคล บุคคลที่ยังไม่สามารถระเบิดจากข้างในได้ จะมีลักษณะคับแคบ ยึดมั่นในทิฐิของตนอย่างแรงกล้า มีความเห็นแก่ตัว พร้อมทั้งจะเอาวัดเอาเปรียบ ไม่เปิดใจรับฟังเสียงของผู้อื่นที่เห็นต่างจากตน เลือกที่รักมักที่ชังหรือมือคด พร้อมลู่แก่อ่านาจ ขอบจัดการควบคุมให้ได้ดังใจตนเอง เป็นลักษณะของใจที่ปิด ไม่สามารถเป็นพื้นที่หรือที่พึ่งพาให้กับใครได้เลย ทำอะไรก็ไม่คิดถึงผลกระทบต่อส่วนรวม คิดและทำเพื่อสนองความพอใจแห่งตนเท่านั้น

ส่วนบุคคลที่สามารถระเบิดจากข้างในได้ จะมีลักษณะอิมเมมจากภายใน พร้อมล้นออกมาสู่ภายนอก มีใจแบ่งปันโดยธรรมชาติ รับฟังเสียงของผู้อื่นด้วยความเคารพ ยอมรับความแตกต่าง โอบกอดได้ทั้งความพอใจและไม่พอใจ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นลักษณะของใจที่เปิดออก กว้างออก สามารถเป็นพื้นที่ที่ให้ความอบอุ่นใจและมั่นคงกับผู้ที่เข้ามาเชื่อมต่อได้ เกิดการตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปัน

เพราะ “เข้าใจ” จึง “ตระหนัก”

เพราะ “เข้าถึง” จึง “ใส่ใจ”

เพราะ “พัฒนา” จึง “แบ่งปัน”

เมื่อบุคคลเข้าใจหรือตื่นรู้ (awake) ด้วยการระเบิดจากข้างใน ความ “ตระหนัก” (aware) จึงเกิดขึ้น เมื่อแต่ละคนเกิดความตระหนัก จึงเชื่อมต่อ (connect) ด้วยความรักความเข้าใจ ความ “ใส่ใจ” (caring) จึงเกิดขึ้น

เมื่อกลุ่มคนใส่ใจกันและกันด้วยความรักความเข้าใจ การแบ่งปัน (sharing) จึงเกิดขึ้น

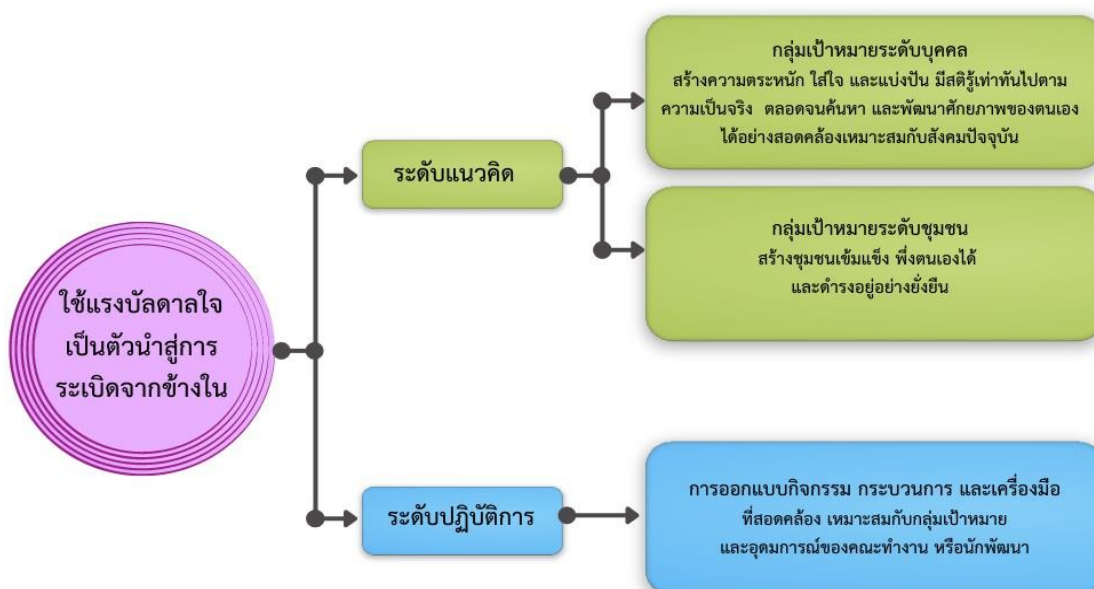
เมธา หริมเทพาธิปและคณะ (2565) ทำงานวิจัยเรื่อง “สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” ซึ่งให้เห็นว่า การตระหนัก ใส่ใจ และแบ่งปันนี้ ก่อให้เกิด “วงจรจิตอาสาอย่างยั่งยืน” เพราะเมื่อบุคคลเกิดความ “ตระหนัก” ถึงคุณค่าในตนเอง ผู้อื่น และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวด้วยทัศนคติที่ตรงกับความเป็นจริงแล้ว ก็จะทำให้เกิดความใส่ใจถึงความสุขความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดการระเบิดจากข้างใน (inside - out blasting) เป็นเหตุให้เกิดการ “แบ่งปัน” ด้วยน้ำใจที่รู้จักพอและซาบซึ้งถึงคุณค่าของการแบ่งปันที่ช่วยเกื้อกูลให้สังคมมีความสุข สุขจากการแบ่งปันคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สุขอันเกิดจากการพึ่งพาตนเองได้ พออยู่พอกิน พอมีพอรวยงาม จนมีเหลือสำรอง พร้อมทั้งจะแบ่งปันต่อไปด้วยความรู้รักสามัคคี การแบ่งปันที่เกิดจากความตระหนักและใส่ใจ ส่งผลให้ผู้รับนั้นเกิดความตระหนัก (เข้าใจ) และใส่ใจ (เข้าถึง) มีใจที่แบ่งปัน (พัฒนา) คุณค่าและความหมายที่เกิดจากการระเบิดจากข้างในนี้จะถูกส่งต่อไปอย่างไม่รู้จบ

ภาพที่ 3 หลักการสร้างวงจรจิตอาสาอย่างยั่งยืน

การใช้แรงบัลดาลใจเป็นตัวนำเพื่อให้เกิดการระเบิดจากภายใน สำหรับนักพัฒนาแล้ว เป็นเหมือนการเปิดประตูสู่การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับแนวคิดและระดับปฏิบัติการ

ในระดับแนวคิดนั้น เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายในระดับบุคคลและระดับชุมชน ส่วนระดับปฏิบัติการนั้น เป็นเรื่องของ การออกแบบกิจกรรม กระบวนการและเครื่องมือที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และอุดมการณ์ของคณะทำงาน ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพที่ 4 ได้ดังนี้

ภาพที่ 4 การใช้แรงบัลดาลใจเป็นตัวนำให้เกิดการระเบิดจากภายในสู่ของกลุ่มเป้าหมายในระดับบุคคลและชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) ใช้การศึกษาอย่างเป็นระบบเป็นตัวตาม

พื้นฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบที่เหมาะสมกับหลักการทรงงานข้อนี้ นอกจากจะต้องรู้ ฮ.นกฎ หรือเป้าหมายคืออะไร ทำเพื่อใคร และจะต้องมีการนำแรงบัลดาลใจหรือความฝันนั้นมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในทุก ๆ ทาง และเลือกทางที่เป็นไปได้ที่สุด มีประโยชน์ที่สุด ในขั้นของการทดสอบหรือทดลองนั้น หากสามารถลดต้นทุนด้านทรัพยากร คน และเวลาได้ด้วยก็ยิ่งดี เรียกว่า “ประหยัดสูง ประโยชน์สูง” หรือที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตรัสว่า “ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด”

เมื่อได้หลักการคิดแล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบจากคำถามสำคัญ 2 คำถาม คือ “ทำไม” และ “ได้หรือไม่”

(1) การตั้งคำถามว่า “ทำไม” เป็นรากฐานของการศึกษาที่ “ใช้ปัญหาเป็นฐาน” (Problem Base)

(2) การตั้งคำถามว่า “ได้หรือไม่” เป็นรากฐานของการศึกษาที่ “ใช้โครงการเป็นฐาน” (Project Base)

การศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งสองส่วนนี้ มีส่วนช่วยในการพัฒนาให้ความคิดสร้างสรรค์ที่ระเบิดจากข้างในมีความเป็นไปได้ในโลกของความเป็นจริง สอดคล้องกับข้อเท็จจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล เป็นการดึงเอาชั้นจินตนาการมาสู่โลกแห่งความเป็นจริงด้วยการทบทวน ตรวจสอบกระบวนการเดิมที่มีอยู่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แล้วจึงพัฒนาต่อยอดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นลำดับต่อไป

การระเบิดจากข้างในช่วยสร้างแรงจูงใจทั้งในด้านจิตวิทยา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสร้างนวัตกรรมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สิ่งที่จะเปิดออกมาจากภายในนี้จะถูกนำมาคิดด้วยวิจญาณอย่าง เป็นขั้นตอนและเกิดการต่อยอดสิ่งใหม่ได้อย่างไม่รู้จบ เพราะคนคือจุดเริ่มต้นของการคิดเพื่อแก้ปัญหา โดยมีวิธีการคิดและการทำงานอย่างมีขั้นมีตอน (protocol) เป็นหลัก เพราะผู้ปฏิบัติย่อมรู้แจ้งในสิ่งที่ตนทำ จากนั้นจึงตัดแปลงหรือปรับกระบวนการ (invent) เพื่อแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ต่างกัน

การระเบิดจากข้างในเป็นรูปแบบการดำเนินการที่เริ่มต้นจากคนแต่ละคนที่มีความเฉพาะตัวทั้งในด้านการคิด ความเชื่อ นิสัยใจคอ การดำเนินชีวิต วิธีทางเลือก สิ่งที่ต้องพบเจอ ความสนใจใคร่รู้ ฯลฯ มนุษย์แต่ละคนล้วนมีส่วนที่แตกต่างกันออกไป จะให้คนเราเหมือนกันทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ยาก ในระดับชุมชนก็เช่นกัน เราจะเอาความเจริญของชุมชนหนึ่งไปใช้กับทุกชุมชนทั้งหมด ผลลัพธ์อาจไม่ได้ดีเสมอไป

เมื่อบุคคลมีแรงบัลดาลใจที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการก้าวข้ามปัญหา ก็จะเริ่มจากสิ่งที่ตนเองถนัด ใครเคยทำแบบใดก็จะรู้แจ้งในแบบนั้น เช่น ชาวนาคนหนึ่ง ในชีวิตเคยปลูกข้าวได้สูงสุด 300 กิโลกรัม/ไร่ ปีหนึ่ง ๆ ปลูกได้เพียงรอบเดียว เมื่อเขามีแรงบัลดาลใจอยากจะให้ผลผลิตสูงขึ้น ก็จะเริ่มตั้งคำถามว่า “ทำไม” กับ “ได้หรือไม่” เพื่อตั้งข้อสงสัยหรือสมมติฐานต่อสิ่งที่เคยทำจนเคยชิน เช่น

- ทำไมต้องปลูกข้าวได้เพียง 300 กิโลกรัม/ไร่ เราสามารถปลูกข้าวได้ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ได้หรือไม่?

- ทำไมต้องปลูกข้าวได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เราสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2-3 ครั้งได้หรือไม่?

คำถามที่ถูกตั้งขึ้นนี้ก็เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ คือ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการแก้ปัญหาการปลูกข้าวในแต่ละพื้นที่นั้นไม่เหมือนกัน บางที่ก็น้ำท่วม บางที่ก็น้ำแล้ง ถ้าให้ตีความนำข้อมูล นำความเป็นอยู่ มาคิดเพื่อพัฒนาให้เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาในแต่ละคน หรือแต่ละพื้นที่ ต้องให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โดยให้ประชาชนเป็นแกนหลักในการแก้ปัญหา โดยสร้างวิธีการหรือกระบวนการดำเนินงาน (solution) ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน

การตั้งคำถามว่า “ทำไม” ก็เพื่อให้เราตั้งคำถามเพื่อการวิเคราะห์และหาคำตอบ

ส่วนการตั้งคำถามว่า “ได้หรือไม่” ก็เพื่อให้เราทดสอบ ทดลอง พิสูจน์ว่าทำได้จริงหรือไม่ ซึ่งหากทำได้จริงก็จะเกิดปราชญ์ชาวบ้าน เกิดการสอนโดยปราชญ์ชาวบ้าน จนเกิดเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ออกมา

สิ่งที่ต้องการเน้นย้ำก็คือ กระบวนการระเบิดจากข้างในด้วยคำถามที่ทรงพลังนี้ ผู้คิดแก้ปัญหาจะต้องรู้ระบบการทำงานจนซ้ำของ (protocol) จากนั้นจึงทำการย้อนคิดเพื่อทบทวนระบบการทำงานนั้นเพื่อค้นหาข้อผิดพลาดหรือจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรมีการแก้ไขและพัฒนา ก็จะทำให้เกิดการสร้างกระบวนการดำเนินงาน (solution) เสมือนขึ้นมา เพื่อทำการทดสอบในพื้นที่ทดลอง (sandbox) ต่อไป

กล่าวโดยสรุปก็คือ แรงบันดาลใจเกิดจากพลังสร้างสรรค์ เมื่อสร้างสรรค์จะเกิดคำถามเพื่อการพัฒนา คือ คำว่า “ทำไม” กับ “ได้หรือไม่” เป็นจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมทางความคิด

ส่วนในกรณีที่นักพัฒนาไม่ว่าจะมาจากองค์กรรัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมต่าง ๆ ต้องการนำเอาหลักการระเบิดจากข้างในไปพัฒนาคนในชุมชนในโครงการต่าง ๆ ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ ควรมีการนำเอายุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ไปเป็นหลักในการคิดและตัดสินใจ โดยบูรณาการหรือประยุกต์ให้สอดคล้องกับหลักการระเบิดจากข้างใน ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดการแก้ปัญหาและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่น แนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ ที่มีการดำเนินการพัฒนาชุมชนตามกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เข้าใจ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ โดยเริ่มจากการให้ชาวบ้านมีความเข้าใจในข้อมูลที่เป็นจริงของพื้นที่ รู้ปัญหาว่าชาวบ้านต้องการอะไร มีวิถีชีวิต สังคม ลักษณะภูมิประเทศ น้ำ ป่า สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งต้องเป็นผู้ลงมือทำด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 เข้าถึง เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมโดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด โดยการลงพื้นที่สัมผัสเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ร่วมกันวิเคราะห์ สร้างความใกล้ชิด สร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ในทุกระดับ

ขั้นที่ 3 พัฒนา เป็นเรื่องของ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนสร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบ หลักสูตรและแผนการพัฒนา การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชนร่วมทั้งการให้ทีม พี่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชนและติดตามสนับสนุนประเมินผลการสร้างทีมอาสาสมัครมาเป็นคนทำงานใน พื้นที่ มาแก้ไขปัญหาที่แท้จริง ตามความต้องการของชุมชน เช่น สุขภาพ ปากท้อง ปัจจัยพื้นฐาน ความเป็นอยู่ แก้ปัญหาทางกายภาพ น้ำ ดิน เกษตร การสร้างอาชีพ หรือกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กองทุนปศุสัตว์ กองทุนเมล็ดพันธุ์พืช เป็นต้น

ภาพที่ 5 หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ

บันไดทั้ง 3 ขั้นนี้ มุ่งไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์ คือ (1) อยู่รอด (2) พอเพียง (3) ยั่งยืน มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลสภาพปัญหาในแต่ละชุมชน จนนำมาสู่กระบวนการการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปัญหาร่วมกับชุมชน ตลอดจนสรุปผลการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแต่ละท้องที่ โดยมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน สามารถทำให้ประชาชนในพื้นที่พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมกับการแก้ปัญหาทางธรรมชาติได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของแต่ละพื้นที่ (ลักขิกา สมจิตร และปฐมภ์ บุญศรีตัน, 2563)

3) มีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

คุณภาพชีวิต คือ การมีชีวิตที่ดีขึ้น ดีขึ้นในที่นี้หมายถึง ต้องมีคุณภาพ และเป็นคุณภาพของชีวิต ส่วนคุณภาพของวัตถุมุ่งเน้นให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่คุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ คือเน้นการสร้างสรรคิไม่ทำลาย มีความตระหนักถึงโครงการที่ดำเนินอยู่ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม คิดตั้งแต่ต้นน้ำ

กลางน้ำ ปลายน้ำ เพื่อแสดงถึงความตระหนักและรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ เช่น หากโครงการที่ทำขึ้นก่อให้เกิดขยะ เราจะบริหารจัดการขยะที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร เป็นสิ่งที่ถูกผนวกกับเป้าหมายของการคิดครั้งแรกว่า คิดเพื่อใคร โดยให้ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก คือ คิดเพื่อประชาชน การที่เราคิดเพื่อตัวเองก็ไม่ใช่เรื่องผิด แต่ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เรากำลังจะดำเนินการด้วย อย่างน้อยคือ อย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าสร้างภาระที่ไม่จำเป็นให้กับสังคมโดยปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ใช่การออกมาขอโทษในสิ่งที่ทำแล้วจบไป แต่จะต้องรับผิดชอบต่อตั้งแต่กระบวนการคิด และต้องคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวมไปด้วยกัน และเมื่อใดที่เกิดความเสียหายบกพร่องในภายหลัง ก็ยอมรับ และแก้ไขปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น นี่คือการมีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย และปลายทางของเรื่องที่ทำก็คือ ประโยชน์สุขที่ได้รับร่วมกันนั่นเอง

ยกตัวอย่างเช่น เราจะรักษาประเพณีลอยกระทงอย่างไรเพื่อลดปริมาณขยะในแม่น้ำลำคลอง แม้ว่าการลอยกระทงจะเป็นประเพณีอันดีงามในการระลึกถึงคุณของน้ำหรือพระแม่คงคา จากการกระทำที่เคยล่วงเกินไป แต่ด้วยปริมาณประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น การลอยกระทง กลับกลายเป็นการสร้างขยะในแม่น้ำลำคลอง จนส่งผลให้น้ำเน่าเสียมากกว่า แม้ว่าจะใช้กระทงที่ประดิษฐ์จากวัสดุใบตองและต้นกล้วยสามารถย่อยสลายได้จริง แต่ส่วนประกอบอื่น เช่น ลูกแก้ว ไข่มุก ตะปู ขดลวด โฟม ฐานเทียน ตลอดจนถุงพลาสติก ที่ร้อยพวงมาลัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีสารโลหะหนัก มีสารพิษ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการทำลายระบบนิเวศได้ เป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ เศษเหล็ก เศษตะปู พลาสติกเหล่านี้ เมื่ออยู่ในน้ำนาน ๆ เข้า เหล็กจะเริ่มเกาะเป็นสนิม พลาสติกจะค่อย ๆ ย่อยเป็นไมโครพลาสติก หรือเป็นสารเล็ก ๆ ที่เรามองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เมื่อปลาเล็กปลาน้อยตอดกินแพลงตอนตามดิน ตามโคลน ถูกห่วงโซ่อาหารกินกันเป็นทอด ๆ และวันหนึ่งก็จะกลับมาสู่มนุษย์ที่ไปจับสัตว์น้ำมากิน สารโลหะต่าง ๆ ที่เราทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง และทะเล รวมถึงเศษพลาสติก ไมโครพลาสติก ก็ถูกย่อยเป็นชิ้นเล็ก ๆ จนเรามองแทบไม่เห็น ก็ไหลวนกลับมาสู่ร่างกายของมนุษย์นั่นเอง ท้ายที่สุดมนุษย์ก็จะเจ็บป่วย เสียสุขภาพร่างกายนั่นเอง

หากคนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีความตระหนักร่วมกันในการสืบสานประเพณีลอยกระทง สิ่งที่ต้องระมัดระวังภายในร่วมกันก็คือ เราจะมีกรอบการอนุรักษ์ประเพณีนี้อย่างสร้างสรรค์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร หากคนในชุมชนร่วมใจกัน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบต่อด้วยกัน ก็จะเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่าง (model) ให้กับชุมชนอื่น ๆ ต่อไป เช่น การทำอ่างปูนกว้าง ๆ (ไม่ลึก) ในบริเวณชุมชน ใส่น้ำลงไป ใส่บัวลงไปเล็กน้อย ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือคนในชุมชนให้เข้ามาลอยกระทงตรงจุดนี้ร่วมกัน บริเวณรอบ ๆ อาจจะมีการจัดงานเทศกาล บริการอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้า เพื่อดึงดูดความสนใจให้คนมาเข้าร่วม หากทำเช่นนี้ได้ การจัดการขยะก็จะง่ายขึ้น เพราะหลังจากที่ทุกคนลอยกระทงเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาเก็บได้สะดวก และยิ่งดีไปกว่านั้น หากมีการคิดให้รอบคอบว่าจะมีระบบการคัดแยกขยะ เพื่อนำขยะไปรีไซเคิลหรือใช้ประโยชน์ต่อได้อย่างไรบ้าง ชุมชนนี้ก็จะกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม อันเกิดจากการระมัดระวัง

ปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนหลักการทำงานของ “ระเบิดจากข้างใน” ประสบความสำเร็จ

1. ปัจเจกชนมีความตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็นต่อการปรับปรุงพัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีความกล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กล้าที่จะทำความเข้าใจเพื่อประเมินวิธีปฏิบัติสู่การพัฒนา กล้าที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ มีความใส่ใจในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาโดยธรรม มีความสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม

2. การมีส่วนร่วมในชุมชนที่เกิดขึ้นจากความตระหนักร่วมกันที่จะปรับปรุงพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนร่วมกัน มีพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ได้สะท้อนถึงปัญหา และทางออก มีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งความรับผิดชอบ แบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นด้วยความชอบธรรม ยอมรับฉันทมติ (consensus) ร่วมกันด้วยความรู้ รัก สามัคคี

บทสรุป

การระเบิดจากข้างในที่เกิดจากความตระหนักในตน ย่อมมีความเข้มข้นสูงที่จะใส่ใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความจริงใจ แน่วแน่ ที่จะทำความเข้าใจ ยอมรับ และก้าวข้ามปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อ การระเบิดภายในที่เกิดจากแรงบัลดาลใจเช่นนี้ย่อมสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติและคนรอบตัว เพราะมีความใส่ใจในรายละเอียด มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา และเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเชื่อมต่อด้วยความรักความเข้าใจจึงเกิดขึ้นระหว่างครอบครัว ชุมชน เกิดความรักรักสามัคคี เป็นพลังความเข้มแข็งที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนด้วยการแบ่งปันให้กันและกัน ทั้งความรู้ ความสามารถ แรงกาย แรงใจ แรงทรัพย์ สติปัญญา รอยยิ้ม กำลังใจ ความเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ที่เกิดการระเบิดจากข้างในย่อมตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นย่อมเป็นของสาธารณะ เพราะคุณภาพจิตของผู้ที่ระเบิดจากข้างในจะมีความเป็นจิตอาสา หรือจิตสาธารณะ เพราะเขาตระหนักรู้ว่าทุกชีวิตย่อมต้องอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่มีใครอยู่คนเดียวในโลกได้

นอกจากนี้ ประโยชน์ที่เกิดจากการระเบิดจากข้างในยังได้แก่

1) ทำให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดแรงบัลดาลใจที่จะคิดหาคำตอบ เพื่อแก้ไขปัญที่เกิดขึ้นด้วยหลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ

2) ได้มีโอกาสทบทวนระบบการทำงานหรือวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันว่ามีสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่อง เป็นจุดอ่อน เป็นอุปสรรค เป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อช่วยให้ปัญหาเบาบางลงหรือหมดไป

3) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมหลักการพึ่งพาตนเอง ขยายไปสู่หลักการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อสร้างตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

4) ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ได้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความไม่เบียดเบียน เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์เกื้อกูล ใส่ใจ ช่วยเหลือ แบ่งปัน เพื่อให้ประเทศดำรงอยู่ได้ด้วยความรู้รักสามัคคี

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 15(2) : 111-117.
- เมธา หริมเทพาธิปและคณะ. (2565). “สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. *รายงานการวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ลักขิกา สมจิตร และปรุทม์ บุญศรีตัน. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนตามแนวคิดของมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ จังหวัดน่าน. *วารสารปณิธาน*, 16(2) : 16-34.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- Gendlin, E. T. (1988). Obituary: Carl Rogers (1902–1987). *American Psychologist*, 43(2), 127–128.
- Luft, J. (1970). *Group processes; an introduction to group dynamics (2 ed.)*. Palo Alto, California : National Press Books.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดิ

วารสารสถาบันพอดิ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดิ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้สนับสนุนบทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพอดี

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพอดีก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพอดีแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความการพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดิ

วารสารสถาบันพอดิ มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็น ทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดิ” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพ และนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมิวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งนำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดูตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อการสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อการสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th edition

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการเขียนบทความวิชาการในครั้งนี้คืออะไร มีลำดับการศึกษาหรือวิเคราะห์หรือสังเคราะห์อย่างไร ผลการศึกษาที่ได้คืออะไร โดยไม่ควรเขียนเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ และควรให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

2.4 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

2.5 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน

2.6 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

2.7 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

2.8 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th edition

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดิ เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพอดี มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค

รัตนานิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนานิเบศร์ บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์./ : ผู้จัดพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	ทิตินา แชมมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i>. New Delhi : Motilal Babarsidass.
ผู้แต่ง 2-3 คน	ชนินทร เณลิสมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i>. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์. วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรหมพล พรหมมาศ และ อนุวัตร เณลิสมกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i>. โครงการงานสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i>. Boston : Harvard Business School Publishing Corporation. Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i>. St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกลุ่มภูเขาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i>. นนทบุรี : สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย. Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spirituel de la maison Sarrazin</i>. College de France : Quebec.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i>. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์. World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i>. Geneva Switzerland : World Health Organization.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์./ ผู้จัดพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมชาติมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i> . กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021) . <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i> . Research in the Sociology of Organizations.
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i> . (เอกสารอัดสำเนา). Lynn, A. (1994) . <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i> . Chicago : University of Illinois. (unpublished).
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i> . (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน. Omega (pseud) . (2 0 0 5) . <i>Garden of repose bitter cold nights</i> . (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	PORPEANG THE EXPLORER เศรษฐกิจพอเพียง. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. <i>Aids and the third world</i> . (1989). Philadelphia : New Society Publishing.
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	ซัม สลาวพัตร, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i> . กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i> . New Delhi : n.p.
กรณีปรากฏปีที่พิมพ์	วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i> . (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์. Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i> . translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	คมเดือน โพธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตก วรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i> . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i> . Chicago : University of Chicago Press.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์ ก, ข, ค หรือ a, b, c) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. _____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster. _____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ แปลโดย/ ชื่อผู้แปล./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส. Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Hong Kong : The Chinese University of Hong Kong.
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ ./ ชื่อวารสาร ./ ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่ (ถ้ามี)) ./ เลขหน้า.
	อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรนาท จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มมร</i>, 11(2) : 25-41. Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2) : 145-174.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	นริศา ชุตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้สูงอายุใน โรงเรียนฮอมสุข ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร มหาบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i>. New York : Carlsong College Technology.
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	อภิพัทธ์ วิศิษฎ์ใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรัทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i>. Industrial Management : Prince of Songkla University.
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	วิชญ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา:/URL/[วัน/เดือน/ปี]
	คมชัดลึก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างแบดทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ Papper Planes ต่อวัยรุ่นพันธุ์น้ำนม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567] United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./[ปีที่พิมพ์]./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	พระไพศาล วิสาโล. การตีตรู่คืออะไร. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์. Sanguansermsri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./[วัน/เดือน/ปี]./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์:/หน้า.
	สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน : 13. Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. The Washington Post : A1.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ/ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	รุ่งนภา ฉิมพุด. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i> (หน้า 67-94). กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟิ่ง. Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasiriwat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i> (pp. 67-94). Bangkok : P. A. Living. หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่./ ตอนที่./ .../ หน้า...-
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อภาพ./ [Image]./ จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx
	 ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018) ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from ////////////// https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือแผนผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศชาติ ประชาชน สมดุล ยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ภูมิคุ้มกันในด้านวัตถุ / สังคม / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม น้ำใจ สายกลาง พอประมาณ ความพอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง พื้นฐาน คุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา แบ่งปัน ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564) เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสทรรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG